

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Plzeň 2012

Renata Mikšovská

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Občanská participace na správě a rozvoji obce

Předkládá: Renata Mikšovská

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Občanská participace na správě a rozvoji obce“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro tuto práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

V Praze dne 25. 3. 2012

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu JUDr. Tomáši Loudovi, CSc. za spolupráci a podnětné návrhy při konzultacích k této bakalářské práci. Poděkování patří také místostarostce obce Kochánky paní Ing. Marcele Sekerové, referentce obecního úřadu Dolní Kralovice paní Zdeně Peškové, místostarostovi obce Chocerady panu Ing. Ivo Kořínkovi a místostarostovi obce Nesvačily panu Miroslavu Horovi za jejich vstřícný postoj a ochotu při zajišťování podkladů pro mou bakalářskou práci.

Obsah

1	Úvod	7
2	Občanská participace na správě a rozvoji obce	9
2.1	Právní vymezení obce a participace občanů	9
2.2	Participace občanů při zasedáních zastupitelstva obce	12
2.3	Zájem o rozpočet obce a jeho distribuci	14
3	Volby	16
3.1	Volby do obecních zastupitelstev	17
3.2	Volby do zastupitelstev krajů	19
3.3	Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR	20
3.4	Volby do Senátu Parlamentu ČR	21
3.5	Volby do Evropského parlamentu	22
4	Místní referendum	25
4.1	Zákonná úprava	25
4.2	Referendum v praxi	26
4.3	Rozhodnutí bez vyhlášení referenda	28
5	Ústavně zaručená práva související se svobodou projevu	30
5.1	Právo shromažďovací	30
5.2	Svobodný přístup k informacím	33
5.3	Petiční právo	34
6	Ostatní nástroje participace	37
6.1	Účast v neziskových organizacích	37
6.2	Účast ve správním řízení	39
6.3	Realizace práva týkajícího se životního prostředí	41
7	Závěr	47
	Resumé	49
	Seznam použité literatury, právních předpisů a internetových odkazů	51

1 Úvod

Tato práce se zabývá participací občanů na správě a rozvoji obce. Považuji toto téma za velmi důležité, a to především v současné době, kdy je tak často zmiňována aktivní nebo pasivní role občanů a jejich podíl při rozhodování o různých dění v obci. Téma souvisí rovněž velmi úzce s tzv. občanskou společností. *„Občanská společnost může být chápána jako celková suma občanské angažovanosti, která nezasahuje jenom občanská sdružení, iniciativy, skupiny, asociace, tedy institucionalizované aktivity, ale je to celková suma občanské aktivity vůbec. Do občanské společnosti tak patří i například organizování petic, demonstrací, diskusních shromáždění, diskusních fór, jednorázových akcí, které občané organizují a kterých se účastní jako občané (ne jako jedinci sledující jen svůj prospěch).“*¹ Téma občanské společnosti obecně, její rozvoj a vývoj v naší společnosti je velmi často zmiňován v různých společenských a politologických diskuzích. Mnohdy se objevují kritické názory, odsuzující pasivitu našich občanů a nechuť přijímat důležitá rozhodnutí a nést za ně odpovědnost.

Zájem a participace na správě vlastní obce a na jejím rozvoji je přitom základem občanské společnosti, od něhož se vše další odvíjí. Zde začíná zájem o politické a společenské dění v naší společnosti. Pokud se občané nezajímají o svou vlastní obec, je jim jedno, co se v ní děje, nedá se očekávat, že by se zajímali o rozhodovací procesy v obou komorách našeho parlamentu, v ústavním soudu, vládě a dalších institucích na nejvyšší úrovni, nebo dokonce na úrovni celoevropské.

Naše společnost za více než dvacet let svobody a demokracie prošla velkou změnou. Jak se občané vyrovnali s výzvami nové doby? Jak vnímají to, že náš stát přešel od centrálně řízeného totalitního systému k otevřené demokracii s vysokou mírou samosprávné nezávislosti. Zvykli si občané na nové instituce? Zajímají se o ně, snaží se ovlivnit důležitá rozhodnutí ve své obci?

To samé platí pro obce samotné a pro jejich vedení. Informují obce své občany o záležitostech, které se jich týkají? Jsou jejich jednání otevřená a veřejná? Zveřejňují výsledky svých rozhodnutí, a jakým způsobem tak činí?

¹ Nekvapil, V.: *Impuls pro občanskou společnost, Eseje o třetím rozměru demokracie* – kapitola Občanská společnost v soudobé diskuzi, Praha, Evropský literární klub, 2004, s. 34

Ve své práci jsem se zaměřila na zkoumání reálné situace. Oslovila jsem dvacet malých obcí ve středočeském kraji s konkrétními dotazy. Informace jsem obdržela od čtyř obcí poměrně v krátkém časovém horizontu. Zároveň jsem sledovala internetové stránky obcí a četla zprávy z médií týkající se rozhodování v některých z nich. Chtěla jsem, aby má práce nebyla pouze konstatováním zákonů a paragrafů o teoretických možnostech, které tyto zákony našim občanům k participaci na správě obcí nabízejí. Mým cílem bylo zjistit, jak se věci ve skutečnosti mají. Proto jsem ji obohatila konkrétními případy a údaji z jednotlivých oslovených a zkoumaných obcí.

Práce je zaměřena zejména na tyto aspekty občanské participace: problematika voleb do obecních a krajských zastupitelstev, do Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu České republiky, do Evropského parlamentu a na srovnání volební účasti ve vybraných obcích s celorepublikovým průměrem. V dalších částech práce se zabývám místním referendem, ústavně zaručenými právy souvisejícími se svobodou projevu a to konkrétně právem shromažďovacím, svobodným přístupem k informacím a právem petičním. V rámci této práce se také věnuji účasti v neziskových organizacích, účasti ve správním řízení a realizaci práva týkajícího se životního prostředí.

Obecně se dá konstatovat, že některé kritické pohledy na participaci občanů a jejich zájem o ni, informace od jednotlivých obcí potvrdily. Více kritických názorů však spíše vyvrátily. Pozitivní byl přístup čtyř vybraných obcí k zaslaným dotazům. Členové zastupitelstev se mnou jednali příjemně a ochotně mi informace poskytovali.

Bohužel z provedeného průzkumu jednoznačně vyplynulo, že řada obecních úřadů má problémy s vyřízením žádosti o poskytnutí informace v souladu se zákonem o svobodném přístupu k informacím.²

² Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů

2 Občanská participace na správě a rozvoji obce

Participace a aktivity občanů hrají pro rozvoj a budoucnost obce zásadní roli. V období vlády komunistické strany na našem území, tedy v období ohraničeném léty 1948 – 1989, byli lidé zvyklí na absolutní rozhodování. V souladu s komunistickou doktrínou byli na všechna místa státních orgánů, dosazováni představitelé Komunistické strany Československa. To se však od roku 1989 změnilo a lidé mají možnost o osudu své obce rozhodovat sami.

Možnosti tohoto rozhodování se přitom neomezují pouze na volby a právo volit si své zástupce, případně je odvolávat. Občané mohou rozhodovat, či ovlivňovat rozhodnutí, o tom, co se v jejich obci a jejím okolí bude stavět a budovat, jestli zde bude procházet dálnice či železnice, jak bude zajištěn pořádek obce a dokonce i ovlivnit rozpočet obce a jeho distribuci. Mohou se přímo účastnit i zasedání zastupitelstva.

2.1 Právní vymezení obce a participace občanů

Současné postavení obcí v České republice je legislativně vymezeno Ústavou České republiky,³ která zaručuje samosprávu územních samosprávných celků, tedy obcí a krajů. Obce jsou zde zakotveny jako základní územní samosprávné celky. Tyto celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu a jsou vždy součástí vyššího územního samosprávného celku, tedy kraje.

Listina základních práv a svobod,⁴ jako součást ústavního pořádku České republiky, stanovuje základní lidská práva a svobody. Garantuje jednotlivci účast na politickém a veřejném životě přímo nebo volbou svých zástupců. Zaručuje petiční právo, kdy každý může sám nebo s jinými podávat žádosti, návrhy a stížnosti ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu a obracet se s nimi na státní orgány, nebo orgány územní samosprávy. Dále zaručuje právo na informace, kdy státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti, kdy podmínky a provedení stanoví zákon.

³ Ústavní zákon č. 1/1993, Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁴ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Obec, její působnost a činnost, včetně možné participace občanů, je vymezena zákonem o obcích.⁵ Na jeho základě je obec základním územním samosprávným společenstvím občanů, tvořícím územní celek, který je vymezen hranicí obce. „*Obec je veřejnoprávní korporací, má vlastní majetek. Obec vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývající. Obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů; při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem.*“⁶ Toto poslední vymezení dává občanům velký prostor k participaci na správě obce.

Zákon rozděluje obce na města a obce. „*Obec, která má alespoň 3000 občanů, je městem, pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády.*“⁷ Obec je samostatně spravována zastupitelstvem obce; dalšími orgány obce jsou rada obce, starosta, obecní úřad a zvláštní orgány obce.⁸ Obec má právo na samosprávu. Základem samosprávy je samostatná (autonomní) působnost, v níž obce samostatně uplatňují své pravomoci, aniž by do těchto pravomocí zasahovaly jiné veřejnoprávní subjekty. Při výkonu samostatné působnosti se obce řídí zákony, případně předpisy vydanými na základě zákona a nejsou vázány instrukcemi vyšších správních úrovní jako například krajů, vlády a ministerstev, ani jiných veřejnoprávních organizací. Rozsah samostatné působnosti může omezit pouze zákon. Obce vykonávají vedle vlastní působnosti i působnost přenesenou, při jejímž výkonu jsou obce pouze vykonavateli vůle státu a jeho orgánů, aniž by ji mohli jakkoli upravovat či ovlivňovat.⁹

Druhý díl zákona o obcích pojednává o občanech obce. Občanem obce je fyzická osoba, která je státním občanem České republiky a zároveň je v obci hlášena k trvalému pobytu. Občan obce, který dosáhl věku 18 let, má právo volit, být volen do zastupitelstva obce, hlasovat v místním referendu, vyjadřovat na zasedání zastupitelstva obce v souladu s jednacím řádem svá stanoviska k projednávaným věcem, vyjadřovat se k návrhu rozpočtu obce a k závěrečnému účtu obce za uplynulý kalendářní rok, nahlížet do rozpočtu obce a závěrečného účtu obce za uplynulý kalendářní rok, požadovat projednání určité záležitosti

⁵ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

⁶ § 1, 2 zákona o obcích

⁷ § 3 zákona o obcích

⁸ § 5 zákona o obcích

⁹ § 7 zákona o obcích

v oblasti samostatné působnosti radou obce nebo zastupitelstvem obce a podávat orgánům obce návrhy, připomínky a podněty.¹⁰

Zákon o obcích dále stanoví základní orgány obce¹¹, kterými jsou zastupitelstvo obce, rada obce, starosta a obecní úřad.

Zastupitelstvo je vrcholný orgán obce, který rozhoduje ve věcech patřících do samostatné působnosti obce. Ovšem nezabývá se pouze samostatnou působností. Je to jediný z orgánů obce, který je zakotven i v Ústavě České republiky.¹² Zastupitelstvo obce je voleno, počet jeho členů je odvozen od počtu obyvatel vždy k 1. lednu roku, kdy se konají volby. Může se jednat o 5 až 55 členů zastupitelstva obce. Obvykle se volí stejný počet, který byl v předchozím zastupitelstvu, pokud toto zastupitelstvo nerozhodne jinak. Členové zastupitelstva obce mají při výkonu své funkce právo předkládat zastupitelstvu, radě, výborům a komisím návrhy na projednání, vznášet dotazy, připomínky, podněty a požadovat od zaměstnanců obce informace o věcech, které souvisejí s výkonem jejich funkce. Mají povinnost zúčastňovat se zasedání zastupitelstva obce, případně zasedání jiných orgánů obce, jsou-li jejich členy. Zastupitelstvo obce schvaluje program rozvoje obce, rozpočet obce a závěrečný účet obce, zřizuje trvalé a dočasné peněžní fondy obce, zřizuje a ruší příspěvkové organizace obce, vydává obecně závazné vyhlášky obce, rozhoduje o vyhlášení místního referenda, navrhuje změny katastrálního území obce atd.

Rada obce je výkonným orgánem obce, a to zejména v oblasti samostatné působnosti, a ze své činnosti je odpovědná zastupitelstvu obce. Volí se v obci, která má alespoň 15 členů zastupitelstva. Pokud se rada nevolí, její pravomoc vykonává starosta. Má nejméně pět členů a nejvýše jedenáct členů. Počet jejích členů je lichý. Rada obce je usnášeníschopná za přítomnosti nadpoloviční většiny všech členů a schází se dle potřeby. Pravomoci rady jsou upraveny v § 102 zákona o obcích a jsou vyjmenovány taxativním způsobem (tzn. okruh pravomocí se nemůže rozšiřovat nad rámec zákona).

V čele obce stojí starosta, který je volen zastupitelstvem obce. Starosta zastupuje obec navenek. Odpovídá také za informování veřejnosti o činnosti obce. Svolává a zpravidla řídí zasedání zastupitelstva.

¹⁰ § 16 zákona o obcích

¹¹ § 67 – 116 zákona o obcích

¹² Ústavní zákon č. 1/1993, Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Obecní úřad je složen ze starosty, místostarosty (místostarostů), tajemníka obecního úřadu, pokud je tato funkce zřízena, a zaměstnanců obce, kteří jsou zařazeni do obecního úřadu. V čele obecního úřadu stojí starosta. Obecní úřad v oblasti samostatné působnosti plní úkoly uložené zastupitelstvem obce, nebo radou obce. Dále pomáhá výborům a komisím v jejich činnosti. V přenesené působnosti vykonává státní správu.

Další orgány zastupitelstva obce a rady obce jsou výbory a komise.¹³ Dle zákona o obcích jsou všechny obce povinny zřizovat finanční a kontrolní výbor. Zastupitelstvo obce je zřizuje jako své iniciativní a kontrolní orgány, které předkládají svá stanoviska a návrhy zastupitelstvu obce. Pokud v obci žije podle posledního sčítání lidu alespoň 10 % občanů hlásících se k národnosti jiné než české, je zastupitelstvo povinno zřídit výbor pro národnostní menšiny.

Rada obce může zřídit iniciativní a poradní orgány komise, které jsou jí následně odpovědné. Komise může být výkonným orgánem za podmínky, že starosta po projednání s ředitelem krajského úřadu svěří komisi výkon přenesené působnosti v určitých věcech.¹⁴

2.2 Participace občanů při zasedáních zastupitelstva obce

Občan obce má právo vyjadřovat svá stanoviska k projednávaným věcem na zasedání zastupitelstva obce v souladu s jednacím řádem. Vedle rozpočtových záležitostí (viz následující kapitola) může rovněž požadovat projednání určité záležitosti v oblasti samostatné působnosti radou obce nebo zastupitelstvem obce, je-li žádost podepsána nejméně 0,5 % občanů obce. Dále může podávat orgánům obce návrhy, připomínky a podněty. Obecní úřad je povinen informovat o místě, době a navrženém programu připravovaného zasedání zastupitelstva obce.¹⁵ Informaci vyvěsí na úřední desce obecního úřadu alespoň 7 dní před zasedáním zastupitelstva obce, kromě toho může informaci uveřejnit způsobem v místě obvyklým.

Proto, abych zjistila, jak to funguje v praxi, oslovila jsem několik obcí a položila jim následující otázky: Mají občané Vaší obce zájem účastnit se zasedání zastupitelstva obce? Zajímají se o výsledky zasedání zastupitelstva obce? Zveřejňuje Vaše obec výsledky ze zasedání zastupitelstva, a jakým způsobem? Z provedeného průzkumu na vzorku čtyř obcí

¹³ § 117 – 122 zákona o obcích

¹⁴ § 103 odst. 4 písm. c) zákona o obcích

¹⁵ Ani tato informační povinnost ale zpravidla nezpůsobuje to, že je o jednání zastupitelstva velký zájem veřejnosti. Ten lze očekávat většinou jen tehdy, je-li známo, že se bude projednávat navýsost ožehavá otázka.

vyplývá, že zájem účastnit se zasedání zastupitelstev obcí obvykle souvisí s tématy, která mají být na zasedáních zastupitelstva projednávána. Pokud zde mají padnout zásadní rozhodnutí, týkající se života občanů obce, je jejich zájem samozřejmě vyšší.

Dle informací obecního úřadu v Dolních Kralovicích (okres Benešov, 929 obyvatel k 31. 12. 2010)¹⁶ se například zasedání zastupitelstva pravidelně účastní 2-5 místních občanů. Zájem občanů je obvykle malý. Více občanů se účastní pouze tehdy, pokud se jich nějaký projednávaný bod bezprostředně týká. Výsledky a rozhodnutí přijatá na zasedáních zde bývají zveřejňovány na internetových stránkách obce a publikovány v občasníku (Dolnokralovický občasník). Každý občan si tento zápis navíc může osobně na úřadě vyžádat.¹⁷

Podobné výsledky byly zjištěny v obci Chocerady (okres Benešov, 1 155 obyvatel k 31. 12. 2010)¹⁸. I zde se zasedání zastupitelstva obvykle účastní malý počet místních občanů, s výjimkou zasedání, na nichž se rozhoduje o záležitostech týkajících se bezprostředně některých občanů. O výsledcích zasedání se sepisuje záznam a ten je poté zveřejněn na internetových stránkách obce a rovněž na úřední desce tak, aby k němu měli přístup i ti občané, kteří nejsou schopni pracovat s internetem. Důležitá přijatá rozhodnutí bývají navíc publikována v místním zpravodaji (Choceradský zpravodaj).¹⁹

Ještě menší zájem o účast na zasedáních zastupitelstva byl zjištěn v obci Kochánky (okres Mladá Boleslav, 421 obyvatel k 31. 12. 2010),²⁰ kde se dle informací úřadu zasedání účastní dvakrát do roka jeden až tři občané. Více se však zajímají o výsledky těchto jednání a o rozhodnutí na nich přijatá. Ta bývají zveřejňována na internetových stránkách obce a také na vývěsní tabuli v kanceláři obecního úřadu. Zástupci místního zastupitelstva dále uvedli, že se občané o tato rozhodnutí nejen zajímají, ale mnohdy kladou i doplňující dotazy.²¹

Podobné výsledky byly zjištěny i v obci Nesvačily²² (okres Beroun, 142 obyvatel k 31. 10. 2010).²³ Podle zjištěných informací se dá konstatovat, že občané sledovaných obcí se zasedání zastupitelstev účastní spíše výjimečně. O jejich výsledky a hlavně rozhodnutí,

¹⁶ URL: http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm

¹⁷ Informace uvedla Zdena Pešková, referentka OU Dolní Kralovice

¹⁸ URL: http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm

¹⁹ Informace uvedl Ivo Kořínek, místostarosta obce Chocerady

²⁰ URL: http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm

²¹ Informace uvedla Marcela Sekerová, místostarostka obce Kochánky

²² Informace uvedl Miroslav Hora, místostarosta obce Nesvačily

²³ URL: http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm

kteřá dále ovlivňují chod obce a život jich samotných, mají zájem. Čtou záznamy z těchto jednání, zajímají se o ně, občas se členů zastupitelstva dotazují na další detaily a ne vždy s nimi souhlasí.

Bezpochyby pozitivním důsledkem tohoto zájmu občanů o výsledky zasedání zastupitelstev je fakt, že jsou obce nuceny zápisy ze zasedání zveřejňovat. Zápisy zveřejňují na internetových stránkách obce. Vzhledem k tomu, že v obcích žijí někdy i občané, kteří s elektronickými médii pracovat neumí, informují je obce pravidelně i tištěnou formou (na úřední desce, v prostorách budovy zastupitelstva, nebo prostřednictvím pravidelných informačních tiskovin distribuovaných obcí).

2.3 Zájem o rozpočet obce a jeho distribuci

„Rozpočet obce, stejně jako rozpočty vyšších stupňů územní samosprávy, je nástrojem realizace koncepce sociálně ekonomického rozvoje daného území, nástrojem prosazování poslání územní samosprávy, nástrojem financování volebních programů, nástrojem prosazování lokálních, resp. regionálních zájmů a preferencí obyvatelstva, které žije na daném území. Územní rozpočty se postupně stávají i významným nástrojem ovlivňujícím dlouhodobý ekonomický potenciál daného území.“²⁴

Na základě zákona o obcích²⁵ má občan obce právo vyjadřovat se k návrhu rozpočtu obce a k závěrečnému účtu obce za uplynulý kalendářní rok, a to písemně ve stanovené lhůtě, nebo ústně na zasedání zastupitelstva obce.²⁶

Z právní úpravy nevyplývá, jakým způsobem se má zastupitelstvo s eventuálními připomínkami občanů územního samosprávného celku vypořádat. Z povahy věci ovšem vyplývá, že se těmito připomínkami zabývá na svém zasedání, na kterém bude návrh rozpočtu projednáván. K připomínkám občanů buď zastupitelstvo nepřihlédne a schválí návrh rozpočtu v té podobě, ve které byl návrh rozpočtu zveřejněn, nebo k připomínkám občanů přihlédne a v takovém případě by bylo nejvhodnější, aby byl návrh rozpočtu znovu uveřejněn v pozměněné podobě.

²⁴ Kolektiv autorů: *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*, Plzeň, Aleš Čeněk s.r.o., 2007, s. 262

²⁵ Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

²⁶ § 16 zákona o obcích

Skutečnost, že návrh rozpočtu na příslušný rozpočtový rok musí být nejméně po dobu 15 dnů před jeho projednáním v zastupitelstvu územního samosprávného celku zveřejněn vhodným způsobem a ve vhodném rozsahu na úřední desce a v elektronické podobě umožňující dálkový přístup, umožňuje občanům územního samosprávného celku uplatnit k tomuto návrhu rozpočtu své připomínky. Tímto je zajištěna kontrola schvalovacího procesu obecního rozpočtu ze strany občanů obce a zároveň naplněna podstata fungování samosprávy.

Obce odpovídaly na tyto otázky: Zajímají se občané Vaší obce o rozpočet obce? Jakým způsobem Vaše obec zveřejňuje informace o rozpočtu? Z průzkumu provedeném na vzorku obcí vyplývá, že o rozpočty obcí mají občané větší zájem než o zasedání zastupitelstva obcí. I zasedání zastupitelstva obcí se účastní více občanů právě v případech, kdy je zde řešen rozpočet obce nebo jeho distribuce. Například v malé obci Chocerady místostarosta obce potvrdil výše uvedený fakt, že se o rozpočet obce zajímá více občanů než o zasedání zastupitelstva. Obec proto informaci o rozpočtu a jeho distribuci na různé kapitoly zveřejňuje na svých internetových stránkách a také na úřední desce. Tato informace je pro zastupitelstvo obce natolik důležitá, že ji navíc publikuje v tištěném zpravodaji obce, který poté zasílá občanům do jejich domů.²⁷

V Dolních Kralovicích se dle informací této obce zasedání zastupitelstva, na němž se projednával rozpočet na rok 2012, zúčastnili 4 občané. I Dolní Kralovice zveřejňují informaci o svém rozpočtu na internetu a také v místním občasníku. Na jednotlivé kapitoly rozpočtu se údajně občané často informují i přímo na obecním úřadě, kde je jim rozpočet na vyžádání předložen a vysvětlen.²⁸

Zvýšený zájem o rozpočet byl potvrzen rovněž v obci Kochánky. I zde se občané rádi účastní zasedání zastupitelstva zaměřeného na tuto záležitost. Kromě toho se v této souvislosti chodí dotazovat přímo na obecní úřad, kde jim je na požádání rozpis rozpočtu předložen a jeho jednotlivé kapitoly vysvětleny. Tato informace zde bývá navíc zveřejněna na internetu a na úřední desce.²⁹

Zájem občanů o rozpočty svých obcí a jejich distribuci je celkem logický a daný faktem, že se tato záležitost bezprostředně týká života každého občana obce.

²⁷ Informace uvedl Ivo Kořínek, místostarosta obce Chocerady

²⁸ Informace uvedla Zdena Pešková, referentka obecního úřadu Dolní Kralovice

²⁹ Informace uvedla Marcela Sekerová, místostarostka obce Kochánky

3 Volby

Volby jsou v zastupitelské demokracii významným a základním mechanismem, pomocí kterého může občan projevit svůj názor a podílet se na rozhodování o věcech veřejných. Občan deleguje svého zástupce, kterému předává část svých pravomocí a na základě nich získává volený zástupce právo rozhodovat o zásadních záležitostech týkajících se obyvatelstva daného území. V České republice se konají volby do zastupitelstev měst a obcí, krajských zastupitelstev, Poslanecké sněmovny, Senátu a Evropského parlamentu. Volební právo v České republice je přímé, rovné a všeobecné a je vykonáváno tajným hlasováním.³⁰

Volby můžeme definovat „jako časově a místně sladěný, v základních otázkách právně upravený proces ustavování reprezentace suverenity lidu nebo samosprávy územních společenstev občanů. Ustavování probíhá na základě výběru z více pozitivních možností po splnění předem stanovených a v demokratické společnosti dostupných požadavků na straně uchazečů o funkci osobním rozhodováním ustavujících, kteří z něj mohou být vyloučeni jen v rozumně odůvodněných případech.“³¹

Voleb se může zúčastnit každý státní občan České republiky, který dosáhl 18 let, u kterého nenastala zákonem uvedená překážka ve výkonu volebního práva (volit nemůže ten, komu bylo zákonem stanoveno omezení osobní svobody z důvodu ochrany zdraví lidu, a ten, kdo byl zbaven způsobilosti k právním úkonům). Pro účast v konkrétních volbách musí být občan přihlášen k trvalému pobytu na území (obce, kraje, státu), kterého se volby týkají (tzn. být zapsán v seznamu voličů). Občané České republiky jsou zapsáni na seznamu voličů v obci podle místa trvalého pobytu. V případě voleb do Poslanecké sněmovny se mohou také nechat zapsat do zvláštního seznamu voličů.³² Pokud občan volí mimo svůj volební okrsek podle místa trvalého bydliště nebo v zahraničí, může požádat o voličský průkaz.

³⁰ Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

³¹ Filip, J. : *Ústavní právo České republiky*, 1. díl, 4. opravené a doplněné vydání, Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2003, s. 417

³² Blíže Zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů § 6 odst. 1 písm. a)b)c)d)

V obecních a krajských volbách mohou za stejných podmínek jako občané České republiky volit i občané jiného státu.³³ Do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky lze volit i v zahraničí.

3.1 Volby do obecních zastupitelstev

Ústavní základ pro volby do zastupitelstev (obcí i krajů) je dán čl. 102 Ústavy České republiky.³⁴ Pravidla pro volby do zastupitelstev obcí jsou stanovena v zákoně o volbách do zastupitelstev obcí.³⁵ Obecní úřad zajišťuje volební místnosti, vede stálý seznam voličů, řeší stížnosti na organizačně technické zabezpečení na úrovni volebního okrsku a zajišťuje archivaci volební dokumentace.³⁶ Na úrovni okrsku vzniká okrsková volební komise. Jejím úkolem je zajistit hlasování, dohlížet na jeho řádný průběh včetně zjišťování výsledků voleb na území volebního okrsku a odevzdání volební dokumentace do úschovny obecnímu úřadu.³⁷ Okrsková volební komise je tvořena z delegovaných zástupců volebních stran, jejichž kandidátní listina byla pro volby do zastupitelstva obce zaregistrována, což vychází ze samosprávného principu, podle kterého bezprostřední dohled nad hlasováním udržují v rovnováze jednotlivé kandidující subjekty.

Již účast v okrskové volební komisi je projevem participace obyvatel na chodu obce a jejich zájmu o správný průběh voleb. Obcím byla položena otázka: Mají občané ve Vaší obci zájem o účast ve volebních komisích, nebo je musíte přemlouvat, nabízet jim peníze? Na základě dotazu bylo zjištěno, že o členství v okrskových volebních komisích je obecně velký zájem. Z dotázaných neuvedli zástupci ani jedné obce, že by byl problém zajistit dostatečný počet členů okrskových komisí a všichni přitom potvrdili, že zájem občanů není nijak motivován finančně. Zároveň se zdaleka vždy nejedná o zástupce politických stran v obci kandidujících. Dle získaných informací probíhaly tyto volby ve všech oslovených obcích bez problémů a až na malé výjimky nebyly zaznamenány žádné komplikace či stížnosti.

Dalším důležitým bodem je informování voličů. Starosta obce zveřejní nejpozději do 15 dnů před volbami oznámení o době a místu konání voleb v obci způsobem v místě

³³ Platí za předpokladu, že je mu toto právo přiznáno mezinárodní smlouvou, kterou je Česká republika vázána. Blíže upraveno ve Směrnici Evropských společenství 94/80 EC (viz § 4 zákona č. 491/2001 Sb.).

³⁴ Ústavní zákon č. 1/1993, Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

³⁵ Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

³⁶ § 14 zákona o volbách do zastupitelstev obcí

³⁷ § 16 zákona o volbách do zastupitelstev obcí

obvyklým.³⁸ Obcím byla položena otázka: Jakým způsobem informujete voliče ve Vaší obci o konání voleb, jak lidé reagují, zajímá je to? Obdržela jsem následující informace. Nejobvyklejším způsobem informování o konání voleb je oznámení na obecní vývěsce. V některých případech se tuto informaci voliči dozví až při obdržení volebních lístků. Najdou se ovšem i obce, jako například Chocerady, kde se rozesílají SMS a někdy se do schránek obyvatel distribuují letáky. Většina obcí vydává místní zpravodaj (např. Choceradský zpravodaj,³⁹ Dolnokralovický občasník,⁴⁰ Zpravodaj Magistrátu Mladá Boleslav⁴¹), kde informují o důležitých událostech v obci, včetně voleb. Tato média jsou zveřejněna i na internetových stránkách obcí.

O informace týkající se voleb je dle obdržených informací z oslovených obcí poměrně velký zájem. Mladší generace si informace získává elektronickou cestou. Starší občané jsou pak zvyklí na informace v tištěné podobě.

Velký zájem je rovněž o účast ve volbách samotných. V případě voleb do zastupitelstev obcí je dokonce zájem největší ze všech voleb konaných na území České republiky. V řádných volbách do zastupitelstev obcí ve dnech 15. 10. – 16. 10. 2010 byla volební účast v obci Chocerady 58,79 %, v obci Dolní Kralovice 63,44 %, v obci Kochánky 67,06 % a v obci Nesvačily 70,18 %. Celorepublikově se účast ve volbách snižuje na 48,5 %.⁴² Tento zájem je zdůvodnitelný tím, že si obyvatelé volí své přímé zástupce v místě svého bydliště, zástupce, které navíc osobně dobře znají a mohou je tak lépe posoudit. Často na místní úrovni vznikají vlastní menší politická uskupení a hnutí, která porážejí velké a zavedené strany. Neobvyklé nejsou ani případy, kdy v obci nekandiduje žádná konkrétní strana. To se často stává v obcích s menším počtem obyvatel. Například v obci Chocerady s 1 155 obyvateli nejsou registrovány žádné politické strany, s výjimkou Sdružení nezávislých.⁴³

³⁸ § 29 zákona o volbách do zastupitelstev obcí

³⁹ URL: <http://www.chocerady.cz/>

⁴⁰ URL: <http://www.dolni-kralovice.cz/>

⁴¹ URL: <http://www.kochanky.cz/>

⁴² URL: <http://www.volby.cz/pls/kv2010/kv51?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=8&xnumnuts=0&xvyber=1>

⁴³ Informace uvedl Ivo Kořínek, místostarosta obce Chocerady

3.2 Volby do zastupitelstev krajů

Pravidla pro volby do zastupitelstev krajů jsou stanovena v zákoně o volbách do zastupitelstev krajů.⁴⁴ Obecní úřad zajišťuje volební místnosti, řeší stížnosti na organizačně technické zabezpečení na úrovni volebního okrsku a zajišťuje archivaci volební dokumentace.⁴⁵ Na úrovni okrsku vzniká rovněž okrsková volební komise.⁴⁶ I v tomto případě je o účast ve volebních komisích zájem, stejně tak, jako je tomu v případě voleb do obecních zastupitelstev, a opět se většinou jedná o opravdový a upřímný zájem občanů. Velmi často ve volebních komisích zasedají ti samí lidé, jako při volbách do obecního zastupitelstva, například v obci Kochánky.⁴⁷

Starosta zveřejní způsobem v místě obvyklým, nejpozději do 15 dnů přede dnem voleb, oznámení o době a místě konání voleb do zastupitelstva kraje.⁴⁸ Obce voliče o konání voleb informují nejčastěji na obecní vývěsce. Až na některé výjimky, kdy se kromě vývěsky voliči vše dozví až z volebních lístků, uvádí většina obcí informace o volbách do krajských zastupitelstev rovněž v místních médiích (nejčastěji místních zpravodajích) nebo distribuuje zvláštní informační letáky. Některé obce jsou velmi aktivní a volí i netradičnější a osobnější způsoby informování, jako například již zmíněná obec Chocerady, která svým obyvatelům zasílá informační SMS.⁴⁹

Zájem o účast ve volbách do krajských zastupitelstev je však již nižší než ve volbách do zastupitelstev obecních. Pohybuje se nejčastěji kolem 50 %. Ve dnech 17. – 18. 10. 2008 se zúčastnilo voleb do zastupitelstev krajů v obci Chocerady například pouhých 42,98 % obyvatel, zatímco v obci Nesvačily se zúčastnilo 54,46 %. V obci Dolní Kralovice 48,62 % v obci Kochánky 49,23 % obyvatel. Celorepubliková volební účast je 40,30 %.⁵⁰ Nejsou zde však mezi jednotlivými obcemi velké rozdíly. Celkově není účast v těchto volbách nízká, neboť i zde volí občané zástupce na relativně místní a bližší úrovni. Kraje jsou jim však evidentně vzdálenější než obce. Negativní roli zde jistě hraje i fakt, že kraje v této podobě existují kratší dobu.

⁴⁴ Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁵ § 14 zákona o volbách do zastupitelstev krajů

⁴⁶ § 16 zákona o volbách do zastupitelstev krajů

⁴⁷ Informace uvedla Marcela Sekerová, místostarostka obce Kochánky

⁴⁸ § 27 zákona o volbách do zastupitelstev krajů

⁴⁹ Informace uvedl Ivo Kořínek, místostarosta obce Chocerady

⁵⁰ URL: <http://www.volby.cz/pls/kz2008/kz4?xjazyk=CZ&xdatum=20081017&xnumnuts=2100>

Při výběru kandidátů zde hrají mnohem větší roli velké a známé politické strany a uskupení. Menší a lokální hnutí mají složitější pozici a zcela výjimečně přesvědčí voliče v celém kraji. Výsledky voleb pak do značné míry kopírují obecný politický trend a preference v celé zemi. Je to dobře vidět na velkých preferencích ODS v předchozích volbách a obratu při volbách v roce 2008, kdy s výjimkou Pražského kraje, kde se nevolilo (Praha je obec i kraj, volby do zastupitelstva hlavního města Prahy probíhají v rámci obecních voleb), a kde měla ODS dle průzkumů veřejného mínění vysoké preference, všude zvítězila ČSSD (celorepublikové průzkumy veřejného mínění vykazovaly celorepublikově stejná čísla).⁵¹

3.3 Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

Pravidla pro volby do obou komor Parlamentu České republiky, a to Poslanecké sněmovny a Senátu, upravuje Ústava České republiky⁵² a dále zákon o volbách do Parlamentu České republiky.⁵³ Obecní úřad zajišťuje pro okrskové volební komise volební místnosti, pracovní síly a prostředky, vede zvláštní seznam voličů, vydává voličské průkazy občanům, kteří budou volit v zahraničí, a archivuje volební dokumentaci.⁵⁴ O účast ve volebních komisích je zájem i u těchto voleb. V některých obcích, jako například v obci Kochánky, se stává, že počet zájemců přesáhne počet členů komise, který by obec chtěla nominovat. V takovém případě se dle informací tamního úřadu zájemci domluví a někteří zasedají ve volebních komisích ve volbách do zastupitelstva obce, jiní v komisích ve volbách do zastupitelstva kraje a další ve volbách do Poslanecké sněmovny, Senátu nebo Evropského parlamentu.⁵⁵

Obce při informování občanů ve svých volebních okrscích využívají všech prostředků uvedených v případě voleb do zastupitelstva obce nebo zastupitelstva kraje (viz výše). Vzhledem k tomu, že se však jedná o volby konané na celorepublikové úrovni, kde kandidují především velké a silné strany a hnutí, mají na informování voličů značný vliv i média (televizní a rozhlasové stanice, noviny a publikace většího formátu). Strany mají navíc

⁵¹ URL: http://cs.wikipedia.org/wiki/Volby_do_zastupitelstev_kraj%C5%AF_v_%C4%8Cesku_2008

⁵² Ústavní zákon č. 1/1993, Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁵³ Zákon č. 247/1995 Sb. o volbách do parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁴ § 14 b zákona o volbách do Parlamentu České republiky

⁵⁵ Informace uvedla Marcela Sekerová, místostarostka obce Kochánky

v tomto případě větší zájem o pořádání kampaní, a to i v menších obcích, kam vysílají na shromáždění své zástupce a rozdávají letáky.

O účast ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky je mezi obyvateli obcí enormní zájem, srovnatelný se zájmem o volby do zastupitelstev obce. I v menších obcích přesahuje účast v těchto volbách 60 %. Ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky ve dnech 28. 5. – 29. 5. 2010 byla účast v obci Dolní Kralovice 62,70 %, v obci Chocerady 66,77 %, v obci Kochánky 66,08 %. V obci Nesvačily se v roce 2010 účast dokonce vyšplhala až na 71,93 %, což bylo výše než celorepublikový průměr 62,6 %.⁵⁶ Nedá se tedy tvrdit, že by občané sledovaných obcí o volby a politiku neměli zájem a voleb se účastnili méně než občané velkých měst.

Menší a místní strany v těchto volbách nemívají obvykle velké šance. Voliči tak pragmaticky dávají přednost velkým a silným stranám s celorepublikovou působností. V posledních volbách v konaných v roce 2010 se rozšířil fenomén kroužkování a upřednostňování nebo upozadování konkrétních kandidátů na listinách jednotlivých stran.⁵⁷

3.4 Volby do Senátu Parlamentu ČR

Pravidla a podmínky voleb do Senátu Parlamentu České republiky upravuje zákon o volbách do Parlamentu České republiky.⁵⁸ Obec při těchto volbách plní úplně stejnou roli a zajišťuje stejné funkce jako u voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (viz výše).

Obec při informování občanů ve svých volebních okrscích o volbách do Senátu využívá stejné prostředky jako při volbách do Poslanecké sněmovny. Rovněž i v tomto případě hrají významnou roli velká média (televizní a rozhlasové stanice, tisk s větší regionální nebo celorepublikovou působností). Tato média mají při těchto volbách i při volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky na rozhodování občanů při volbě jednotlivých stran a kandidátů větší vliv než informace uveřejněné místně, s výjimkou

⁵⁶ URL: <http://www.volby.cz/pls/ps2010/ps4?xjazyk=CZ>

⁵⁷ URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/>

Volby_do_Poslaneck%C3%A9_sn%C4%B9movny_Parlamentu_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky_2010

⁵⁸ Zákon č. 247/1995 Sb. o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

případů, kdy některý z kandidátů pochází přímo z konkrétní obce. V takovém případě hrají lokální média a tisk a také osobní zkušenost hlavní roli.

Volby do horní komory parlamentu se konají jednou za dva roky a je vždy volena pouze třetina senátorů. Volí se konkrétní osobnosti, které budou zastupovat obyvatele. Pokud žádný kandidát nezíská v prvním kole nadpoloviční většinu hlasů, zúčastní se dva nejlépeší kandidáti kola druhého. Volba konkrétní osoby a časté rozhodování mezi 2 osobami ve druhém kole rozhodování voličů usnadňují. Z tohoto úhlu pohledu vypadají volby do Senátu zajímavě a dalo by se předpokládat, že by o ně mohli mít občané zájem. Opak je však pravdou.

Zájem o účast ve volbách do Senátu je minimální a mnohdy nepřesáhne ani polovinu oprávněných voličů. Volby do jedné třetiny Senátu proběhly na podzim roku 2010. První kolo se konalo 15. – 16. října, druhé kolo poté následovalo 22. - 23. října. V žádném z 27 obvodů nebyl zvolen senátor v prvním kole. Volební účast v prvním kole dosáhla průměrné hodnoty 44,59 %, druhého kola se pak účastnilo pouze 24,64 % voličů. Z oslovených obcí se v obci Nesvačily zúčastnilo v roce 2010 voleb do Senátu větší množství obyvatel, a to 62,28 %. Zájem o druhé kolo, kdy se přitom vybírá mezi dvěma konkrétními osobnostmi, byl paradoxně nižší a to 28,07 %. Z dlouhodobého hlediska se zdá, že zájem o volby do Senátu mírně roste (například v roce 2008 byla celková volební účast v prvním kole 39,52 % a v druhém kole 20,73 %).⁵⁹ I tak však zůstává stále nízký. Zdá se, že občané, a to především obyvatelé menších obcí, sice již začali tuto instituci vnímat a možná v ní vidí určitý smysl, stále však ne dostatečný natolik, aby je přiměl účastnit se voleb. Obecné vnímání Senátu Parlamentu České republiky je stále spíše negativní a především pak obyvatelé menších obcí mají pocit, že je jim vzdálen a nic pro ně nedělá. Těžko si hledají cestu ke svému senátorovi, který přitom mnohdy pravidelně úřaduje v nedalekém městě, kde je možné ho navštívit.

3.5 Volby do Evropského parlamentu

Pravidla a podmínky voleb do Evropského parlamentu upravuje zákon o volbách do Evropského parlamentu,⁶⁰ který vychází z dikce Ústavy⁶¹ a zákona o volbách do Poslanecké

⁵⁹ URL: <http://www.volby.cz/pls/senat/se31?xjazyk=CZ&xdatum=20101015&xv=0>

⁶⁰ Zákon č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹ Ústavní zákon č. 1/1993, Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

sněmovny Parlamentu České republiky.⁶² Obecní úřad vede seznam voličů, zasílá komunikační centrále jiného členského státu informaci o voličích, kteří byli zapsáni do volebních seznamů jiného členského státu Evropské unie a rozhodli se hlasovat na území této obce, zajišťuje volební místnosti, pracovní sílu a prostředky, vydává voličské průkazy, řeší stížnosti a vede volební dokumentaci.⁶³ Starosta zajišťuje potřebné informování voličů a dodání hlasovacích lístků těmto voličům.⁶⁴ O členství ve volebních komisích je i v těchto volbách, stejně tak jako ve všech volbách konaných na území České republiky, v obcích zájem.

Obec občany obvykle informuje stejným způsobem jako při volbách do Senátu nebo Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (viz výše). I zde hrají jistou roli větší média (televizní a rozhlasové stanice, tisk s republikovou nebo širokou regionální působností). Kampaň pro evropské volby v roce 2009 přinesla řadu novinek. Jednou z nich byl mimořádný vliv internetu. Ten se využíval i v minulých letech, ale v menší míře. První jej využila Česká strana sociálně demokratická, která spustila své webové stránky www.protikrizi.cz, prostřednictvím kterých předkládala své recepty na řešení hospodářské krize. Občanské demokratická strana ji následovala a představila oficiální stránky pro eurovolby www.ods.eu. Na tomto webu bylo možné najít program strany, letáky nebo billboardy v elektronické podobě. Zároveň spustila vlastní videostránku na serveru Youtube, na kterou umístila klipy týkající se svých i ostatních kandidátů. Do propagace evropských voleb se zapojil i Evropský parlament, který spustil internetovou stránku www.elections2009.eu. Ale i přes tento nový trend drtivá většina obyvatel dotázaných obcí sleduje informace z místních médií a materiálů.

Volby do Evropského parlamentu se na území České republiky konají ve dvou dnech, typicky v pátek a sobotu, druhé volby proběhly 5. – 6. 6. 2009. Zájem o volby do Evropského parlamentu je v obcích poměrně nízký. V obci Dolní Kralovice byla účast 30,45 %, v obci Chocerady 30,58 %, v obci Kochánky 30,98 % a v obci Nesvačily 45,10 %. Celorepublikový průměr byl 28,22 %.⁶⁵ Zdá se, že si voliči dotázaných obcí, na Evropský parlament nezvykli

⁶² Zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁶³ § 15 zákona o volbách do Evropského parlamentu

⁶⁴ § 16 zákona o volbách do Evropského parlamentu

⁶⁵ URL: <http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep121?xjazyk=CZ>

a je jim vzdálen. Pro tento typ voleb je obecně charakteristický menší význam, který jim připisují voliči a kandidující politické strany i v členských zemích Evropské unie.

4 Místní referendum

Místní referendum je nejvýznamnější formou přímé demokracie, které umožňuje občanům podílet se na správě věcí veřejných. Pokud občané chtějí prosadit ve své obci důležité změny, záměr či akci, která spadá do tzv. samostatné působnosti obce, mohou rozhodnout v místním referendu.

4.1 Zákonná úprava

Ústava České republiky⁶⁶ se explicitně k místnímu referendu nevyjadřuje, nicméně Listina základních práv a svobod⁶⁷ obsahuje čl. 21, odst. 1, který na místní referendum odkazuje, když předpokládá, že „občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců.“ Pravidla a podmínky pro konání místního referenda jsou upraveny zákonem o místním referendu.⁶⁸ Občané mohou podle tohoto zákona rozhodovat pouze o konkrétně položených otázkách, na které lze odpovědět ANO nebo NE, které patří do samostatné působnosti obce nebo statutárního města. Přijetí tohoto zákona nebylo snadnou záležitostí. Svědčí o tom i termín jeho přijetí. Senát i Poslanecká sněmovna od roku 1993 projednávaly návrhy zákonů o obecném referendu několikrát, ani na jednom se neshodly. Nejdále se dostal zákon o obecném referendu v roce 2002, kdy jej sice sněmovna schválila, ale senátoři byli proti. Zákon o místním referendu byl parlamentem přijat v prosinci 2003 a v účinnost vstoupil 1. února 2004. Některé politické strany se obávaly, aby po přijetí zákona nenastala inflace referend kvůli všemu možnému. Debaty o detailech tohoto zákona v Poslanecké sněmovně byly velmi komplikované.

Hlasovat v místním referendu má právo každá osoba, která má právo volit do zastupitelstva obce. Místní referendum se koná tajným hlasováním na základě všeobecného rovného a přímého hlasovacího práva v jednom dni, který stanoví zastupitelstvo obce.⁶⁹

„V místním referendu se rozhoduje o věcech, které patří do samostatné působnosti obce nebo statutárního města.“⁷⁰ Koná se, pokud se na tom usnese zastupitelstvo obce nebo statutárního města. Přípravný výbor podá návrh na konání referenda, pokud je podpořen

⁶⁶ Ústavní zákon č. 1/1993, Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁷ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

⁶⁸ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁹ § 2, 3 a 5 zákona o místním referendu

⁷⁰ § 6 zákona o místním referendu

podpisem alespoň 30 % oprávněných voličů v obci do 3 000 obyvatel, 20 % v obci do 20 000 obyvatel, 10 % v obci do 200 000 a 6 % v obci nad 200 000 obyvatel. Pakliže zastupitelstvo obce rozhodne o vyhlášení místního referenda, vyrozumí o tomto rozhodnutí zmocněnce a usnesení vyvěsí na úřední desce, a to na dobu 15 dnů. Tím je referendum oficiálně vyhlášeno a nejpozději do 90 dnů od tohoto vyhlášení se musí konat.

K výkonu referenda je stanovena okrsková komise, která zajišťuje průběh hlasování v hlasovacím okrsku. Místní komise pak organizuje činnost jednotlivých okrskových komisí, sčítá hlasy, rozhoduje o případných stížnostech na průběh referenda a uveřejňuje výsledky hlasování. Oprávnění voliči obdrží hlasovací lístky. Před hlasováním je možné voliče ovlivnit i kampaní, pro kterou starosta obce vyhradí patřičný prostor a plochu, a to minimálně 10 dnů přede dnem konání referenda. V samotný den hlasování je pak v objektu, kde se nachází hlasovací místnost, jakákoliv kampaň zakázána.

Výsledky referenda pak musí být zveřejněny na úřední desce a ponechány na ní minimálně po dobu 15 dnů. Výsledky rozhodnutí v místním referendu jsou platné, pokud se referenda zúčastní alespoň 35 % oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných voličů. Původně byla hranice stanovena na 25 % oprávněných osob. Někteří zákonodárci však měli strach, že by se roztočila spirála nekonečných referend. Proto tuto hranici stanovili na 50 %, což zejména ve větších obcích konání referenda takřka znemožňovalo. Proto byl nakonec přijat kompromisní návrh na 35 % hranici.⁷¹ Náklady na konání referenda hradí obec.

4.2 Referendum v praxi

Zdá se, že si čeští občané na institut referenda zvykli a umí ho využívat. Podle získaných informací se občané malých obcí (do 1 700 obyvatel) o referenda nejvíce zajímají a jsou ochotni zúčastnit se hlasování. Nejčastěji se vyjadřují k otázkám, které přímo souvisí s životem obce. Nepotvrdily se obavy, že by se po schválení příslušného zákona začalo konat velké množství referend ke všem běžným záležitostem, ani že se budou vypisovat referenda, o něž nebude mít většina obyvatel zájem a tak se bude zbytečně organizovat a platit hlasování, které nakonec kvůli nezájmu skončí jako neplatné.

⁷¹ Kolektiv autorů: Místní referenda v České republice a ve vybraných zemích Evropské unie, Europeum, Praha, 2006 s. 14

V oslovených obcích se zatím žádné místní referendum nekonalo, proto uvedu příklady několika referend, které jsem čerpala z internetových stránek. Jeden z příkladů neplatného referenda je referendum, které se konalo ve městě Stříbro (8 056 obyvatel k 1. 1. 2011)⁷² 9. ledna 2009 o případné stavbě větrné elektrárny, kde se 84,3 % voličů vyslovilo proti její stavbě a pouhých 15,7 % pro stavbu. Referenda se však zúčastnilo jen 23,1 % oprávněných voličů, což nestačilo k uznání platnosti výsledků referenda.⁷³

Elektrárny, silnice, dálnice, průmyslové podniky a podobné stavby, které mohou ovlivnit další život obce, jsou nejčastějšími důvody konání referend. Další možností jsou návrhy na slučování obcí, nebo naopak odtržení části dosavadní obce a vytvoření obce nové. Obecně se dá říct, že se referenda nejvíce konají v případě místních změn považovaných většinou obyvatel za zásadní pro další fungování jejich obce. Vše nasvědčuje tomu, že se větší část obyvatel o podobná hlasování zajímá a účastní se jich.

Typickým případem jsou obec Bášŕ, kde 24. března 2010 proběhlo referendum k záměru výstavby mezinárodního veřejného letiště Vodochody. Zúčastnilo se ho 59,3 % oprávněných voličů, což bohatě překročilo požadovaný limit a výsledky referenda tak byly uznány za platné. Občané se vyslovili proti výstavbě letiště.⁷⁴ Z dalších příkladů je možné uvést obec Libhošť, která se na základě referenda konaného 11. dubna 2010 oddělila od 1. ledna 2011 od Nového Jičína a stala se tak opět samostatnou obcí. Pro samostatnost se vyslovilo 59,43 % oprávněných voličů.⁷⁵

Naprosto samostatnou a specifickou kapitolu tvoří referenda o vybudování americké radarové základny na území České republiky. Jednání mezi vládou České republiky a Spojenými státy americkými o možném vybudování americké protiradarové základny v Brdech vzbudila zájem obyvatel České republiky a rozpoutala bouřlivou diskuzi. Zejména pak v obcích, v jejichž okolí by tato základna měla stát, spustila lavinu referend, která měla o jejím osudu rozhodnout.

Tato referenda proběhla v roce 2007 v obcích Trokavec, Strašice, Mírošov, Věšín, Sedlec, Volenice, Bezděkov pod Třemšínem, Vranovice, Vševely, Hůrky, Štítov, Rožmitál pod Třemšínem, Visky, Hvožd'any, Těně, Zaječov a dalších.

⁷² URL: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/760029E11D/\\$File/13011103.xls](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/760029E11D/$File/13011103.xls)

⁷³ URL: <http://www.mediafax.cz/regiony/2841118-Zastupitele-ve-Stribre-odmitli-vystavbu-vetrnych-elektren>

⁷⁴ URL: <http://www.obecbast.cz/index.php?nid=1757&lid=CS&oid=2071542>

⁷⁵ URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Libho%C5%A1%C5%A5>

Výsledky referend byly totožné, ve všech obcích byla základna téměř jednoznačně odmítnuta a to hlavně z důvodu obavy o negativní dopady na zdravotní stav občanů nedaleko plánovaného místa výstavby základny. Drtivé většiny z nich se zúčastnila nadpoloviční většina oprávněných voličů. V obci Štítov to bylo dokonce 86 %. Výsledky byly rovněž jednoznačné. Ve všech případech došlo k odmítnutí radarové základny. V obci Vísky se proti radaru vyslovili všichni účastníci hlasování. Důvodem však byl i fakt, že jich bylo celkem 30.⁷⁶

Odpůrcům referenda tento příklad posloužil jako argument potvrzující fakt, že institut referenda do budoucna zkomplikuje a mnohdy i znemožní realizaci nepříjemných opatření a staveb, které budou obyvateli vnímány negativně, a to i v případě, že se bude jednat o zásadní a strategické stavby, jako například elektrárny, skládky odpadů, důležité silniční a železniční komunikace atd. Zdá se však, že případ americké radarové základny je ojedinělý, možná proto, že byl příliš medializován. V případě ostatních staveb jsou místní referenda vypisována mnohem méně a jejich výsledky nebývají vždy tak odmítavé.

4.3 Rozhodnutí bez vyhlášení referenda

Zastupitelstvo obce může o otázce navržené k rozhodnutí v místním referendu rozhodnout bez vyhlášení místního referenda a o tomto rozhodnutí musí neprodleně písemně vyrozumět zmocněnce (člena přípravného výboru, který je zmocněn jednat jejich jménem). Prohlásí-li zmocněnec ve lhůtě 7 dnů od doručení tohoto vyrozumění, že na konání místního referenda trvá, zastupitelstvo obce na svém nejbližším zasedání místní referendum vyhlásí.⁷⁷

V praxi došlo k více případům, kdy se touto cestou zastupitelé obcí snažili konání místního referenda zabránit. Některé byly úspěšné, jiné již méně. Ve většině případů však byla rozhodnutí zastupitelů o nekonání místního referenda velmi sporná a vyvolala velké rozpory a diskuze. Mnohdy vedla i ke složitým a dlouho se táhnoucím soudním sporům.

V obci Cotkytle například navrhl přípravný výbor vypsání referenda o otázce „Souhlasíte s výstavbou větrných elektráren na katastrálním území Cotkytle“. Zastupitelstvo obce v čele se starostou však tento návrh zamítlo, jelikož se dle jejich názoru nejednalo o věc spadající do samostatné působnosti obce. Zastánci referenda se však obrátili na Krajský soud

⁷⁶ URL: <http://www.trokavec.cz/mistni-referenda/mistni-referenda-v-jinych-obcich-vysledky>

⁷⁷ § 13 zákona o místním referendu

v Hradci Králové a ten jim dal za pravdu a vydal usnesení č. j. 52A 9/2010-43 a rozhodl o tom, že se uvedené referendum nakonec bude konat dne 22. 5. 2010.⁷⁸

Podobně rozhodl v únoru roku 2009 Krajský soud v Brně o konání referenda usnesením č. j. 30 Ca 3/2009-74. I tehdy se jednalo o výstavbu elektráren, a to větrných elektráren v katastrálním území obce Niva. Soud rozhodl, že se referendum uskuteční dne 21. 3. 2009. Dal tak za pravdu zastáncům referenda v tom, že cílem referenda je kvalifikovaně zjistit vůli občanů podílet se na rozhodování věcí veřejných formou přímé demokracie.⁷⁹ Tím došlo k potvrzení významu referenda jako takového a jeho významu pro účast a podíl občanů na správě obce.

Opačným případem bylo chystané referendum v městské části Prahy – Velká Chuchle, kde městská část Prahy – Velká Chuchle zamítla návrh na konání referenda ve věci realizace přemostění přes železniční trať do doby, než nezávislá studie prokáže, že přemostění je pro Velkou Chuchli nezbytně nutné a jeho realizací nedojde k nárůstu dopravy ve Velké a Malé Chuchli, ani k negativním dopadům na životní prostředí. Městský soud v Praze v usnesení č. j. 11 Ca 291/2009-41 ze dne 6. 11. 2009 však dospěl k závěru, že nejsou splněny podmínky pro to, aby rozhodl o vyhlášení referenda, a jeho konání tak nenařídil.⁸⁰

Je tedy zcela evidentní, že místní referenda se velmi často stávají předmětem složitých soudních sporů. Je totiž velmi těžké posoudit, kdy je možné referendum vyhlásit a kdy je to v rozporu se zákonem. Velkou roli zde hraje otázka, zda se jedná o otázku skutečně spadající pouze do oblasti působnosti konkrétní obce, nebo zda již její kompetence přesahuje. Mnohdy by výsledek referenda mohl způsobit zásah do již platných a podepsaných dohod a smluv, což by bylo v rozporu se zákonem. Rozhodnout o oprávněnosti či neoprávněnosti konání referenda, je proto často složitou právníkou otázkou.

⁷⁸ URL: http://www.zelenalouka.org/dokumenty/Krajsky_soud_referendum_Cotkytle.pdf

⁷⁹ URL: http://www.zelenalouka.org/dokumenty/Niva-referendum_rozsudek_30Ca3lomeno2009-74.pdf

⁸⁰ URL: <http://www.chuchle.cz/mistnireferendum.html>

5 Ústavně zaručená práva související se svobodou projevu

Téměř denně slýcháváme o svobodě projevu, kterou velmi často považujeme za samozřejmost. Vyjadřování vlastních názorů mezi našimi přáteli a známými, na pracovišti nebo prostřednictvím sociálních sítí je součástí našich životů. Aspekt svobody projevu lze nalézt i v právu na informace, právu shromažďovacím, petičním a dalších. Bez svobody projevu si lze těžko představit účast na řešení veřejných otázek a problémů či možnost získávat informace bez toho, aby je člověk mohl šířit dál. K tomu, aby se občan mohl aktivně účastnit veřejného života a činit politická rozhodnutí, je nezbytné, aby byl dostatečně informován nejen o většinových názorech, ale i názorech odlišných a menšinových a mohl si utvářet vlastní úsudek.

V této kapitole se budu zabývat ústavně zaručenými politickými právy, která souvisí se svobodou projevu a to právem shromažďovacím, právem na informace a petičním právem. Tyto práva a svobody jsou zakotveny v Listině základních práv a svobod,⁸¹ která je součástí ústavního pořádku České republiky a může se jich domáhat každý. Jen některá práva a svobody jsou vázané na státní občanství. Státní moc může zasahovat do svobod jednotlivce jen na základě a v mezích zákona.

5.1 Právo shromažďovací

Jedním ze základních práv a svobod je i právo shromažďovací. Shromáždění většinou slouží k výměně informací a názorů, případně vyjadřuje postoje a stanoviska občanů i účastníků shromáždění. Veřejným shromážděním se rozumí zejména schůze, pouliční průvody, demonstrace, happeningy přístupné každému a konané na veřejném prostranství.

Práva občanů shromažďovat se upravuje zákon o právu shromažďovacím.⁸² Na základě tohoto zákona mají obyvatelé obcí právo se pokojně shromažďovat, a to i formou průvodu či manifestace. Takové shromáždění však musí ohlásit státnímu orgánu a vyžádat si jeho svolení s konáním shromáždění. Toto povolení vydává obecní úřad, pokud se shromáždění koná v jeho působnosti. Jestli však přesáhne oblast působnosti obce, rozhoduje o povolení nebo zákazu krajský úřad nebo ministerstvo vnitra. „*Shromáždění může svolat*

⁸¹ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

⁸² Zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších zákonů

občan starší 18 let nebo právnická osoba se sídlem na území České republiky, nebo skupina osob. ⁸³

Za shromáždění v tomto smyslu zákona se nepovažují shromáždění související s činností státních orgánů upravená právními předpisy a shromáždění související s poskytováním služeb. Shromáždění musí být oznámeno příslušnému státnímu orgánu s výjimkou shromáždění pořádaných právními osobami přístupných jen jejich členům či pracovníkům a jmenovitě pozvaným hostům, shromáždění pořádaných církvemi nebo náboženskými společnostmi v kostele nebo jiné modlitebně, procesí, poutí a jiných průvodů a shromáždění sloužících projevům náboženského vyznání, shromáždění konaných v obydlích občanů a shromáždění jmenovitě pozvaných osob v uzavřených prostorách.

„Svolavatel je povinen shromáždění písemně oznámit úřadu tak, aby úřad oznámení obdržel alespoň 5 dnů předem. V odůvodněných případech může úřad oznámení přijmout i v kratší lhůtě.“ ⁸⁴ Úřad pak může s ohledem na místní podmínky nebo na veřejný pořádek navrhnout svolavateli, aby se shromáždění konalo na jiném místě nebo v jinou dobu. ⁸⁵ Může také nařídit, aby shromáždění konané ve večerních hodinách bylo ukončeno tak, aby nedošlo k rušení nočního klidu.

Příslušný úřad pak může oznámené shromáždění zakázat, pokud by dospěl k závěru, že toto shromáždění směřuje k výzvě popírat nebo omezovat osobní, politická a jiná práva občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení nebo k rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti, nebo při něm může dojít k násilí či hrubé neslušnosti, může být jinak porušována ústava a zákony a rovněž v případě, že se v místě, kde se má toto shromáždění konat ve stejnou dobu bude konat jiné shromáždění nebo akce, při níž by mohlo dojít ke konfliktu.

Od přijetí tohoto zákona v roce 1990 se shromáždění v obcích začala běžně konat. Většinou řeší místní problémy a záležitosti, které se bezprostředně týkají práce obce a životů jejich obyvatel. Nejčastěji se tak tyto akce zaměřují na protesty proti stavbám dálnic, silnic, elektráren a jiných průmyslových podniků. Svolávají se však i shromáždění s rasovým podtextem zaměřená na odpor proti některé z národnostních menšin.

⁸³ § 3 zákona o právu shromažďovacím

⁸⁴ § 5 zákona o právu shromažďovacím

⁸⁵ § 8 zákona o právu shromažďovacím

Drtivá většina shromáždění svolaných v souladu se zákonem bývá povolena a mívá klidný průběh. Pokud nejsou splněny podmínky, které stanoví zákon, příslušný orgán shromáždění zakáže a to nejpozději do tří dnů ode dne, kdy obdržel platné oznámení o konání shromáždění. Příslušný orgán může také shromáždění rozpustit, pokud se shromáždění koná bez předchozího oznámení, odchýlilo se od oznámeného účelu či účastníci shromáždění páchají trestné činy. Svolavateli anebo pořadateli může být při porušení podmínek stanovených zákonem udělena peněžitá pokuta stejně tak jako účastníku shromáždění.

V oslovených obcích se dle sdělení obecních úřadů ještě žádné shromáždění nekonalo a o jeho konání ani nikdy nikdo nežádal (Kochánky, Chocerady, Nesvačily a Dolní Kralovice).

Jako příklad uvedu protestní shromáždění občanů proti průjezdu kamionů obcí v Rudné u Prahy, které se konalo v březnu roku 2010. Obyvatelům obce vadil hluk a emise, které projíždějící kamiony vyprodukují. Demonstrace byla úřady povolena a proběhla bez větších problémů a komplikací.⁸⁶

Podobným příkladem úspěšné a bezproblémové akce bylo protestní shromáždění občanů v obci Boletice v září 2009. Obyvatelům Boletic vadila plánovaná výstavba hlubinného úložiště jaderného odpadu a také fakt, že je o této plánované stavbě nikdo včas neinformoval a celou záležitost s obcí nediskutoval. Občanské sdružení Olšina tak svolalo protestní shromáždění, k němuž se přidala i další hnutí a organizace v České republice a sousedním Rakousku.⁸⁷ Obecní úřad shromáždění povolil a celá akce proběhla bez problémů.

Příkladem problémové akce je demonstrace proti Romům v Novém Bydžově v březnu 2011. Vzhledem k tomu, že svolavatel Dělnická strana sociální spravedlnosti tuto akci oznámil pod názvem boje proti zvýšené romské kriminalitě, neshledal úřad dostatečný důvod k jejímu zákazu.⁸⁸ Podobné akce, při nichž dochází k páchání trestných činů, mohou končit násilným ukončením, střety s policisty nebo zatýkáním.

⁸⁶ URL: <http://denikreferendum.cz/clanek/2405-lide-v-rudne-protestovali-proti-kamionum>

⁸⁷ URL: <http://www.olsina-os.cz/?p=60>

⁸⁸ URL: http://www.lidovky.cz/na-demonstrace-proti-romum-v-novem-bydzove-miri-az-1000-lidi-p3g-/ln_domov.asp?c=A110310_111712_ln_domov_spa

S výjimkou těchto násilných protestních akcí spojených s odporem vůči romské menšině však většina shromáždění probíhá celkem bez problémů a komplikací. Úřady mívají také jen výjimečně problémy s jejich povoláním.

5.2 Svobodný přístup k informacím

„Komunikace s občany je považována za politicky stejně významný nástroj jako například legislativa či finanční otázky. Pro instituce veřejné správy se v posledních desetiletích stal komunikační proces odbornou záležitostí vyžadující specifické znalosti a dovednosti a za jehož účinný průběh je veřejná správa do značné míry zodpovědná. Hlavním úkolem místní správy je v tomto kontextu respektovat informační povinnosti ke svým občanům a umožňovat v co nejširším rozsahu zpřístupnění všech dostupných údajů o projektech a aktivitách obce.“⁸⁹

Právo na svobodný přístup k informacím je zakotveno v Listině základních práv a svobod.⁹⁰ Toto právo je pak specifikováno v čl. 17, odst. 5, státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Toto právo pak dále upravuje zákon o svobodném přístupu k informacím.⁹¹

Na základě tohoto zákona povinné subjekty (státní orgány, územní samosprávné celky a jejich orgány a veřejné instituce) poskytují informace žadateli na základě žádosti nebo zveřejněním. Každý povinný subjekt musí pro informování veřejnosti ve svém sídle a svých úřadovnách zveřejnit na místě, které je všeobecně přístupné, jakož i umožnit pořízení jejich kopie, tyto informace: důvod a způsob svého založení; místo, lhůtu a způsob, kde lze podat opravný prostředek proti rozhodnutí tohoto subjektu o právech a povinnostech osob; postup, který musí tento subjekt dodržovat při vyřizování všech žádostí, návrhů a jiných dožádání občanů; přehled nejdůležitějších předpisů, podle nichž povinný subjekt jedná a rozhoduje; sazebník úhrad za poskytování informací; výroční zprávu za předchozí kalendářní rok o své činnosti v oblasti poskytování informací atd. Povinný subjekt informace na žádost zveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup do 15 dnů od poskytnutí informací.⁹²

⁸⁹ Grospič, J., Vostrá, L., Louda, T.: *Modernizace veřejné správy v Evropě a České republice*, Plzeň, Aleš Čeněk, s.r.o., 2006 s. 298, 299

⁹⁰ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

⁹¹ Zákon č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů

⁹² § 5 ze zákona o svobodném přístupu k informacím

Povinný subjekt však nesmí zveřejnit osobní údaje, záležitosti podléhající obchodnímu tajemství, informace o poskytování veřejných prostředků podle zákona v oblasti sociální, poskytování zdravotní péče, hmotného zabezpečení v nezaměstnanosti, státní podpory, stavebního spoření a státní pomoci při obnově území.

Lhůta pro poskytnutí informace na žádost je 15 dnů ode dne přijetí žádosti nebo ode dne jejího doplnění. Lhůtu může povinný subjekt prodloužit ze závažných důvodů, nejvýše o deset dní.

Obcím byly položeny následující otázky: Jakým způsobem Vaše obec zajišťuje svobodný přístup k informacím? Zajímají se občané Vaší obce o zveřejněné informace? V praxi se dá konstatovat, že si jak obce, tak i občané na tento zákon zvykli a umí ho využívat. Obce podstatné informace zveřejňují na úřední desce. Všechny dotázané obce mají rovněž internetovou stránku, kde je možné tyto informace získat. Některé vydávají své vlastní publikace a informační bulletiny (např. obce Chocerady, Dolní Kralovice). Na dotazy svých občanů obvykle bez problémů odpovídají.

Z informací získaných od oslovených obcí však vyplývá, že občané sice čtou a studují takto zveřejněné informace, málokdy se však zajímají o další podrobnosti a detaily. Jen výjimečně zasílají nebo předávají dodatečné dotazy a žádají doplňující údaje.

5.3 Petiční právo

Petiční právo je nedílnou součástí demokratického státního zřízení. Je to prostředek k prosazení názorů občanů nespokojených s určitou událostí nebo stavem. Stížnost je, na rozdíl od petice, podání osobního charakteru a týká se věci osobního zájmu. Petiční právo je zaručeno v Listině základních práv a svobod,⁹³ která ve svém druhém oddílu (Politická práva) stanoví: „*Petiční právo je zaručeno; ve všech věcech veřejného nebo jiného společného zájmu má každý právo sám nebo s jinými se obracet na státní orgány a orgány územní samosprávy s žádostmi, návrhy a stížnostmi.*“ Petice však nesmí zasahovat do nezávislosti soudu, ani vyzývat k porušování základních práv a svobod.

⁹³ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Dále jsou podmínky a pravidla petic a stížností upraveny v zákoně o právu petičním.⁹⁴ Zákon stanovuje jakým způsobem sestavit petici, jaké náležitosti musí petice obsahovat, čeho se lze peticí domáhat a jakým způsobem ji státnímu orgánu předat. Dále je zde stanoveno, že právnické osoby mohou toto právo vykonávat, je-li to v souladu s cíli jejich činnosti. K sestavení petice, opatření podpisů pod ni, doručení petice státnímu orgánu a jednání s ním mohou občané vytvořit petiční výbor.

Občan nebo petiční výbor mohou způsobem, který neodporuje zákonu, vyzývat občany, aby petici svým podpisem podpořili. Petice a podpisové archy mohou být vystaveny též na místech přístupných veřejnosti, k čemuž není třeba povolení státního orgánu. Petice musí mít písemnou formu a musí pod ni být uvedeno jméno, příjmení a bydliště toho, kdo ji podává. Pokud petici podává petiční výbor, uvedou se jména, příjmení a bydliště všech členů a jméno, příjmení a bydliště toho, kdo je oprávněn členy výboru v petiční akci zastupovat. Státní orgán, jemuž je petice adresována, je povinen petici přijmout. Dále je povinen její obsah posoudit a do 30 dnů odpovědět tomu, kdo ji podal. Pokud ji podal petiční výbor, pak tomu, kdo je pověřen tento výbor zastupovat. V odpovědi musí být obsaženo stanovisko k obsahu petice a způsob jejího vyřízení. Příslušný státní orgán si však může sám upravit způsob přijímání, projednávání a vyřizování petic ve svém jednacím řádu.

V praxi se sepisování různých petic a stížností poměrně ujalo. Velký nárůst byl zaznamenán na počátku devadesátých let, kdy se po pádu komunistického režimu lidé vyjadřovali k různým orgánům a osobám s tímto režimem spojeným. Obvykle žádali o odstoupení těchto lidí z obecních úřadů a o zrušení institucí, jejichž aktivity byly s tímto režimem spojeny.

V současné době se aktivity spojené s peticemi a stížnostmi dostaly, až na některé výjimky, do určitého standardu. Obecně je možné je rozdělit na dvě skupiny. Tou první jsou petice zaměřené na místní obecní záležitosti. Nejčastěji sepisují občané petice proti stavbám různých silnic, dálnic, čističek odpadu, energetickým a průmyslovým stavbám. Snaží se tak zabránit realizaci projektů, u nichž se obávají, že by mohly negativně ovlivnit jejich zdraví a životní prostředí v obci, a přitom je nepovažují za přínos pro svou obec. Zde se dá říct to samé, co již bylo výše uvedeno ohledně referend v obcích.

⁹⁴ Zákon č. 85/1990 Sb., o právu petičním

Druhou skupinou jsou běžné stížnosti občanů. Zde se obvykle jedná o osobní záležitosti a nespokojenost jednotlivých občanů s nějakou záležitostí v obci. Tato skupina je velmi rozmanitá a je těžké ji celkově hodnotit a posuzovat.

Podle získaných informací obce na tyto stížnosti a petice obvykle reagují bez problémů a ve stanovených lhůtách. Otázkou je, zda je to dobrou vůlí vyhovět občanovi, nebo neznalostí judikátu Ústavního soudu. Petiční zákon sice zakládá povinnost státního orgánu na petici do 30 dnů odpovědět a uvést své stanovisko k ní, ale podle nálezu Ústavního soudu sz. I. ÚS 21/94 je státní orgán povinen petici jen přijmout, ale již není povinen na ni reagovat, alespoň ne z pohledu Ústavy. K tomu je třeba dodat, že petiční zákon za nedodržení ustanovení § 5 neukládá státnímu orgánu žádnou sankci. Z toho plyne, že není možné se odpovědi na petici domoci právní cestou.⁹⁵ Toto právo je z politických práv to nejslabší, není závazné. Dnes pozbyla petice významu, neboť nepředstavuje nic víc než základní právo občanů komunikovat se svými úřady a reprezentanty.

Obcím byly položeny otázky: Sepisují občané Vaší obce petice? Podporují občané svým podpisem petice? Všechny dotázané obce odpověděly, že jejich občané často petice neseписují. V obci Kochánky se tak stává zhruba jednou ročně. V obci Dolní Kralovice, kde bývají petice seписovány zcela výjimečně, dostává občas místní zastupitelstvo petice protestující proti rušení nočního klidu.⁹⁶

Z dalších příkladů uvedu petici, kterou seписali občané Nelahozevsi na počátku roku 2011 kritizující neutěšený stav po výstavbě kanalizace v místní části Lešany a žádali zastupitele Nelahozevsi o nápravu tohoto stavu. Svůj podpis pod petici připojilo 97 obyvatel a vlastníků nemovitostí v Lešanech. Vzhledem k tomu, že se jednalo o poměrně konstruktivní a realistický požadavek, zastupitelstvo petici vyhovělo, nechalo prověřit aktuální stav kanalizace a zaměřilo se hlavně na odpovědnost za vady.⁹⁷ V obci Doksy u Kladna zase občané v lednu 2010 seписali petici protestující proti plánu vystavit v této obci bioplynovou stanici.⁹⁸

⁹⁵ URL: <http://www.propravo.cz/petice/>

⁹⁶ Informace uvedla Zdena Pešková, referentka OU Dolní Kralovice

⁹⁷ URL: <http://www.nelahozeves.info/kanalizacni-petice-predana-na-tahu-je-obec>

⁹⁸ URL: <http://www.obecdoksy.eu/userfiles/Image/Petice/petice.jpg>

6 Ostatní nástroje participace

V poslední části své práce se budu zabývat účastí občanů v neziskových organizacích, účastí ve správním řízení a realizací práva týkajícího se životního prostředí.

Neziskový sektor lidem umožňuje svobodně volit formy vlastní účasti na životě větších společenství, přináší jim prostor pro seberealizaci v neformalizovaných podobách společenských kontaktů. Prostřednictvím neziskových organizací jsou také vyjadřována přání a potřeby občanů.

Účastí ve správním řízení mohou občané efektivně ovlivnit záměry, které mohou poškodit zdraví lidí, jejich majetek nebo životní prostředí. Správní orgán musí posoudit všechny návrhy a připomínky, které byly v konkrétním řízení vzneseny.

Občané mají také právo na informace o životním prostředí, právo na účast v rozhodování a právo na právní ochranu v záležitostech týkajících se životního prostředí. Mají možnost ovlivnit přípravu velkých projektů, které velmi výrazným způsobem zasahují do životního prostředí v jejich okolí.

6.1 Účast v neziskových organizacích

„Neziskový sektor představuje zvláštní soustavu institucí, které mají specifické postavení ve společnosti a významné poslání v mnoha sférách jejího života. Neziskovými organizacemi rozumíme ty, které pokud vytvářejí zisk, vkládají ho opět do své činnosti.“⁹⁹

Právo svobodně se sdružovat je zakotveno v Listině základních práv a svobod,¹⁰⁰ která je součástí ústavního pořádku České republiky. Dále zásady a práva sdružování řeší zákon o sdružování občanů.¹⁰¹ Na jeho základě se občané mohou svobodně sdružovat, aniž by k tomu potřebovali povolení státního orgánu. Týká se to různých neziskových organizací a spolků, zájmových a kulturních uskupení, náboženských společností a církví, nikoliv však politických stran a hnutí, ani organizací zajišťujících výdělečnou činnost. Členy sdružení mohou být i právnické osoby a samotná sdružení jsou právnickými osobami, do jejichž činnosti mohou orgány státní moci zasahovat jen v mezích zákona. Ke sdružování, členství ve sdruženích ani k účasti na jejich činnosti nesmí být nikdo nucen a každý může ze sdružení

⁹⁹ Kolektiv autorů: *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*, Plzeň, Aleš Čeněk s.r.o., 2006, s. 226

¹⁰⁰ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

¹⁰¹ Zákon č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů

svobodně vystoupit. Nikomu nesmí být občansky na újmu, že se sdružuje, je členem sdružení a účastní se jeho činnosti nebo jej podporuje.

Nejsou povolena sdružení, která by popírala nebo omezovala osobní, politická nebo jiná práva občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení, rozněcovala by nenávisť a nesnášenlivost, nebo by usilovala o dosažení svých cílů způsoby, které jsou v rozporu s ústavou a zákony.

„Sdružení nesmějí vykonávat funkci státních orgánů, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Nesmějí řídit státní orgány a ukládat povinnosti občanům, kteří nejsou jejich členy.“¹⁰²

Sdružení vznikají registrací a tuto registraci mohou podávat nejméně tři občané, z nichž jeden musí být starší 18 let. Tato registrace se zasílá na Ministerstvo vnitra. To ji může odmítnout pouze v případě, že je v rozporu se zákony a ústavou. Obec a její zastupitelstvo rovněž nemá právo registraci zamítnout a jakkoliv ji ovlivnit, či jakýmkoliv způsobem zasahovat do činnosti a aktivit sdružení, pokud toto sdružení splní všechny právní náležitosti.

Do skupiny nestátních neziskových organizací patří zejména občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti a nadace a nadační fondy.

Obcím byly položeny otázky: Mají občané Vaší obce zájem zakládat nestátní neziskové organizace, spolky, občanská sdružení, nadace, nadační fondy? Mají zájem o účast v těchto organizacích? Ze získaných informací vyplývá, že zájem o zakládání sdružení je v obcích různý. Záleží na složení jejich obyvatel, a to jak z hlediska vzdělání, profesí, tak i věku. Jsou obce, kde není zájem o sdružení a zájmová uskupení vůbec žádný, také v nich žádné takové spolky nebyly registrovány (například v obci Nesvačily). Jedná se však spíše o výjimky.

Ve většině obcí nějaké spolky registrovány byly. Téměř v každé obci existuje nějaké sportovní sdružení nebo svaz, nejčastěji fotbalový klub (TJ Sokol Dolní Kralovice, TJ Sokol Kochánky, fotbalový klub SK Chocerady a mnoho dalších). Zvláštní kapitolou jsou sbory dobrovolných hasičů, kterým se dostalo velké popularity (například v Dolních Kralovicích, Choceradech). V obcích, v jejichž blízkosti jsou lesy, se často zakládají spolky myslivců (Myslivecké sdružení SLEPEČ Kochánky, Myslivecké sdružení Háj v Dolních Kralovicích)

¹⁰² § 5 zákona o sdružování občanů

Do podobné kategorie patří rybářské svazy (Dolní Kralovice, Kochánky), svazy zahrádkářů (Zahrádkáři Dolní Kralovice nebo Zahrádkářský spolek Kochánky) a včelařů (Dolní Kralovice).

V některých obcích vznikají různá umělecká, kulturní a vzdělávací sdružení (například Občanská vzdělávací jednota Komenský v Choceradech).

Ze zjištěných informací se dá konstatovat, že občané obcí mají o zakládání a členství v různých sdruženích a spolcích zájem. Svědčí to o rozvoji občanské společnosti. Některé spolky mohou svou činností ovlivnit i fungování správy obce. Jiné zase mohou od obce dostávat dotace. Sdružení jsou tak jedním z největších důkazů participace občanů na správě obce.

6.2 Účast ve správním řízení

„Správním řízením či též správním procesem ve vlastním slova smyslu je postup správních orgánů nebo orgánů právnických osob veřejného práva upravený právními předpisy, v němž je rozhodováno o právech, právech chráněných zájmech nebo povinnostech fyzických a právnických osob a dále řízení, které zajišťuje výkon správních rozhodnutí. V rámci správního řízení jsou řešeny konkrétní (individuální) případy a to vydáním konkrétních správních aktů, které se týkají práv, právech chráněných zájmů či povinností subjektů, jež nepodléhají (instančně či služebně) orgánu, který takové rozhodnutí vydává.“¹⁰³

Z hlediska zákona je správní řízení vymezeno zákonem o správním řádu.¹⁰⁴ Tento zákon obsahuje v § 9 definici správního řízení: *správní řízení je postup správního orgánu, jehož účelem je vydání rozhodnutí, jímž se v určité věci zakládají, mění nebo ruší práva anebo povinnosti jmenovitě určené osoby, nebo jímž se v určité věci prohlašuje, že taková osoba práva nebo povinnosti má anebo nemá.*

Účastníkem správního řízení je každý, o jehož právech je rozhodováno, anebo jehož práva mohou být nepřímo dotčena vydaným rozhodnutím. Účastníky jsou rovněž osoby, o kterých to stanoví zvláštní zákon. Zvláštními zákony jsou například stavební zákon,¹⁰⁵ zákon

¹⁰³ Kolektiv autorů: *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*, Plzeň, Aleš Čeněk s.r.o., 2007, s. 355

¹⁰⁴ Zákon č. 500/2004 Sb., o správním řádu, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁵ Zákon 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů

o ochraně přírody a krajiny¹⁰⁶ atd. Podle § 70 zákona o ochraně přírody a krajiny se může stát účastníkem řízení také občanské sdružení.

Správní řád vychází ze zásady rovnosti všech účastníků. Každý občan si může zvolit pro řízení jednoho zástupce. Účastníci jsou oprávněni navrhopvat důkazy a činit jiné návrhy, připomínky a námitky po celou dobu řízení. Účastníci správního řízení mají právo na právní pomoc, poučení ze strany správního orgánu a kdykoliv mohou požádat o poskytnutí informací o řízení. Dále mohou vyjádřit v řízení své stanovisko, správní orgán však takovým stanoviskem není vázán. Pokud o to účastníci požádají, poskytne jim správní orgán informace o řízení, nestanoví-li zákon jinak. Mohou také nahlížet do spisu, a to i v případě, že je rozhodnutí ve věci již v právní moci. Rozhodnutí je v právní moci, pokud bylo oznámeno a nelze se proti němu odvolat. S právem nahlížet do spisu je spojeno právo činit si výpisy a právo na to, aby správní orgán pořídil kopie spisu nebo jeho části. Účastníkům je před vydáním rozhodnutí dána možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí.

Účastníci mají právo účastnit se ústního jednání a všech dalších jednání a být o jejich konání informováni s pětidenním předstihem. Mohou namítat podjatost úředních osob. Mají nárok na doručení stejnopisu rozhodnutí do vlastních rukou. Proti rozhodnutí lze podat odvolání, rozklad, žalobu, vzít podané odvolání či rozklad zpět. Účastníci správního řízení mohou dát podnět k provedení přezkumného řízení, či podat žádost o obnovu řízení a domáhat se ochrany před nečinností správního orgánu. Možností, jak upozornit na nevhodné chování úředních osob nebo na postup správního orgánu, je podat stížnost na správní orgán.

Asi nejčastějším typem správního řízení, jehož se občané mají zájem účastnit, je územní a stavební řízení. V praxi se mohou občané účastnit těchto řízení a procesů, které upravuje stavební zákon¹⁰⁷ a to v případě, pokud má v sousedství vyrůst třeba nový hypermarket nebo rodinný dům atd. Důležitou novinkou v územním řízení je jeho veřejnost. Stavební úřad musí nařídít veřejné ústní jednání, kterého se má právo účastnit každý a uplatnit zde svoji připomínku. Námitky jsou omezeny na vlastníky sousedních nemovitostí, občanská sdružení, která hájí veřejné zájmy a obec, která uplatňuje námitky k ochraně zájmů obce a zájmů občanů obce. Územní řízení může být spojeno s posuzováním vlivů na životní

¹⁰⁶ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁷ Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů

prostředí. V tomto případě má každý možnost zaslat stavebnímu úřadu vyjádření k posudku a dokumentaci vlivů. Vše musí být projednáno na veřejném projednání. Občané, kteří jsou účastníky stavebního řízení, mají možnost uplatňovat námitky proti projektové dokumentaci, způsobu provádění a užívání stavby, požadavkům dotčených orgánů a tím například ovlivnit vzhled stavby, která se bude lépe hodit do staré zástavby obce atd.

6.3 Realizace práva týkajícího se životního prostředí

Ekologické zákonodárství se v naší republice samostatně zpracovává až od roku 1990. Velkým přínosem nového zákonodárství je právo na informace a možnost účastnit se rozhodovacího procesu.

Dnes je zastřešujícím zákonem zákon o životním prostředí.¹⁰⁸ Tento zákon přesně vymezuje některé pojmy, jako například životní prostředí, ekosystém, únosné zatížení území, přírodní zdroje, znečištění a poškozování životního prostředí, ekologická újma a další. Dále stanoví práva a povinnosti občanů a podnikatelských subjektů ve vztahu k životnímu prostředí.

Zákonem, jehož účelem je přispět k udržení a obnově přírodní rovnováhy v krajině, k ochraně rozmanitostí forem života, přírodních hodnot a krás a k šetrnému hospodaření s přírodními zdroji, je zákon o ochraně přírody a krajiny.¹⁰⁹

Dále existuje zákon o posuzování vlivů na životní prostředí¹¹⁰, který stanovuje, jaké stavby, činnosti, koncepce a výrobky musí ve svém přípravném stádiu projít zhodnocením. Zavádí do našeho zákonodárství proces EIA (Environmental Impact Assessment), běžný ve vyspělých zemích. Umožňuje jednotlivým občanům, iniciativám či sdružením účastnit se rozhodovacího procesu. Tímto zákonem se budu zabývat podrobněji níže.

Další zákony, které se zabývají jednotlivými složkami životního prostředí, jsou například zákon o odpadech,¹¹¹ zákon o ochraně ovzduší¹¹² a další.

¹⁰⁸ Zákon č. 17/1992, o životním prostředí ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁹ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁰ Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹ Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹¹² Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o právu na informace o životním prostředí¹¹³ mimo jiné zabezpečuje práva na přístup k informacím o životním prostředí. Upravuje přístup veřejnosti (jakékoli fyzické nebo právnické osoby) k informacím shromažďovaným na úřadech veřejné správy a na jimi řízených, zřízených nebo pověřených subjektech (ústavech, výzkumných ústavech, institucích, agenturách apod.), právo na včasné a úplné informace o životním prostředí, na vytvoření podmínek pro výkon tohoto práva a podporu aktivního zpřístupňování informací o životním prostředí ze strany povinných subjektů.

Aarhuská úmluva

Přelomovým dokumentem pro životní prostředí a demokracii je úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí, známá jako Aarhuská úmluva.¹¹⁴ Veřejnost je v duchu Aarhuské úmluvy definována jako partner veřejné správy s právem získávat srozumitelné informace o životním prostředí, účastnit se rozhodování a mít zajištěnu právní ochranu.

Aarhuská úmluva vstoupila v platnost v říjnu 2001. Česká republika ji ratifikovala na podzim roku 2004. Aarhuská úmluva je mezinárodní smlouvou podle článku 10 Ústavy, je závazná pro státní orgány a její obsah má přednost před zákony a podzákonnými právními předpisy.

“Podpis ČR této mezinárodní úmluvy ukazuje snahu veřejné správy a samosprávy naplňovat proces modernizace a hledat nové cesty pro další modernizační kroky.”¹¹⁵

Úmluva vyžaduje, aby v případě realizace projektů a záměrů státy poskytly veřejnosti přiměřené, včasné a účinné informace o těchto záměrech a zajistily účast veřejnosti při rozhodování o těchto záměrech.

Na základě úmluvy je účast veřejnosti na rozhodování ve věcech ochrany životního prostředí v České republice realizována dvěma způsoby: účastí ve správních řízeních a účastí v jiných správních postupech (konzultativní účast).

¹¹³ Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁴ Sdělení MZV č. 124/2004 Sb. m. s., o Úmluvě o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí

¹¹⁵ Grospič, J. Vostrá, L., Louda, T.: *Modernizace veřejné správy v Evropě a České republice*, Plzeň, Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 301

EIA/SEA

Občané mají možnost ovlivnit přípravu velkých projektů, jako jsou velké stavby a další rozsáhlé činnosti a technologie, které zasahují do životního prostředí v jejich okolí, a to prostřednictvím procesu posuzování vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví. Pro posouzení vlivu na životní prostředí je pro každý projekt třeba vypracovat podrobnou studii o tomto vlivu, tzv. EIA (Environment Impact Assessment – Proces posuzování záměrů). Jeho součástí je proces SEA (Strategic Environmental Assessment – Proces posuzování koncepcí).

EIA je proces, jehož cílem je získat představu o výsledném vlivu stavby na životní prostředí a vyhodnocení, zda je z tohoto ohledu vhodné ji realizovat, respektive za jakých podmínek je realizace akceptovatelná. Proces nepodléhá správnímu řádu a jeho výstup má pouze doporučující charakter. EIA je zapracována do zákona o posuzování vlivů na životní prostředí.¹¹⁶ Jejím přínosem oproti předchozím právním úpravám je lepší zapojení veřejnosti do celého procesu. V původním zákoně veřejnost k němu mohla přistoupit až po zpracování dokumentace, zatímco nyní se o něm dozvídá již na počátku. Tento zákon upravuje posuzování vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví v souladu s právem Evropského společenství.¹¹⁷ Účelem tohoto posuzování je získat objektivní odborný podklad pro vydání rozhodnutí a přispět tak k udržitelnému rozvoji společnosti.

Dle tohoto zákona se posuzují vlivy na obyvatelstvo, vlivy na životní prostředí - živočichy, rostliny, ekosystémy, půdu, horniny, vodu, ovzduší, klima a krajinu, přírodní zdroje, hmotný majetek, kulturní památky, jejich vzájemné působení a souvislosti. Posuzují se vlivy, které způsobí nejen provozování daného záměru, ale i jeho příprava, provádění, ukončení provozu a případná sanace či rekultivace.

Proces EIA probíhá před zahájením povolenacích řízení (územního, stavebního atd.) Skládá se z pěti základních částí, kterými jsou oznámení, zjišťovací řízení, dokumentace, posudek, stanovisko. Ten, kdo hodlá provést nějaký záměr (projekt, stavbu, atd.), je povinen

¹¹⁶ Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁷ Směrnice Rady ze dne 27. června 1985 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí (85/337/EHS). Směrnice Rady 97/11/ES ze dne 3. března 1997, kterou se mění směrnice 85/337 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí. Směrnice 2001/42/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 27. června 2001 o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí.

předložit oznámení o tomto záměru příslušnému úřadu, podle charakteru a rozsahu záměru je příslušným úřadem krajský úřad nebo Ministerstvo životního prostředí.

Úřad je povinen průběžně zveřejňovat informace o výsledcích jednotlivých etap procesu, a to na webových stránkách (v informačním systému EIA), na úředních deskách dotčených územních samosprávných celků a nejméně ještě jedním v místě obvyklým způsobem (např. místním rozhlasem, v místním tisku apod.)¹¹⁸ Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí uvádí, které dokumenty v rámci EIA musí příslušný úřad zveřejnit. Za prvé zveřejní *oznámení* a sdělení o tom, kdy a kde je možno do *dokumentace* záměru nahlížet. Poté probíhá zjišťovací řízení, *závěr* tohoto řízení musí být zveřejněn. Dále musí být vyvěšena informace o místě a čase konání veřejného projednání, pokud je stanoveno podle zákona, shodně i vrácení dokumentace k přepracování nebo doplnění. Zpřístupněna musí být také *dokumentace* a *posudek* a informace o tom kdy a kde je možno do nich nahlížet. Konečnou fází celého záměru je uveřejněné *stanovisko*.

Občané mohou aktivně ovlivnit přípravu dokumentů v procesu EIA pomocí připomínek, prostřednictvím komunikace se zpracovatelem dokumentace či posudku nebo konzultací s příslušným úřadem. Tohoto procesu se může účastnit každý zasláním svého písemného vyjádření nebo účastí na veřejném projednání pouze za podmínky dodržení zákonem stanovených lhůt. Pokud úřad obdržel nesouhlasné vyjádření k dokumentaci nebo posudku, je povinen zajistit veřejné projednání dokumentace i posudku. Na tomto projednání má opět každý možnost se vyjádřit. Z projednání se pořizuje zápis, který se zveřejní na internetu. Pokud na veřejném projednání není přítomen ten, kdo podal oznámení, nebo zpracovatel dokumentace či posudku, může jej úřad ukončit a stanovit náhradní termín.

Výsledek procesu EIA představuje odborný podklad pro další řízení, nejčastěji územní a stavební řízení. Navazujícího řízení se nemůže účastnit každý občan jednotlivě, ale za veřejnost pouze občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, jejichž hlavní činností je ochrana přírody a krajiny a přihlásily se do řízení nebo se zúčastnily procesu EIA, a dotčené obce.

V praxi se dá konstatovat, že si obce i jejich občané na tato pravidla zvykli a většinou jsou si vědomi toho, co celý proces obnáší. Posuzování různých detailů a podrobností je ovšem velmi složité a konečná rozhodnutí bývají mnohdy předmětem sporů. Nemalou roli

¹¹⁸ § 16 zákona o posuzování vlivů na životní prostředí

zde bohužel hraje i korupce. Protesty občanů a soudní spory jsou proto častými důsledky konkrétního rozhodnutí o realizaci stavby nebo projektu.

V České republice se aktivně zapojují do rozhodovacích procesů v rámci životního prostředí především různá hnutí a neziskové organizace. Zájem jednotlivců roste pouze tehdy, pokud se jich nějaký záměr či projekt dotýká přímo a osobně.

Obcím byly položeny otázky: Snaží se občané ovlivnit přípravu velkých projektů, které zasahují do životního prostředí (např. velké stavby, komunikace, výrobní haly, těžbu nerostných surovin atd.)? Zajímají se o vliv velkých projektů na životní prostředí (živočichy, rostliny, ekosystémy, půdu, horniny, vodu, ovzduší, kulturní památky atd.)?

Dotázané obce odpověděly, že se jejich občané o podobné procesy vůbec nezajímají (například Kochánky nebo Nesvačily). V některých je to dáno tím, že se žádný záměr ani projekt nerealizoval a tak nebylo k čemu se vyjadřovat (například Dolní Kralovice).

Výše uvedená slova o tom, že se občané o projekty zasahující do životního prostředí zajímají většinou tehdy, pokud dospějí k závěru, že je přímo ovlivní osobně a zasáhnou přímo do jejich vlastního života, potvrzuje odpověď obce Chocerady.¹¹⁹

Z dalších příkladů je možné uvést záměr na vybudování podniku na výrobu oxidu chromitého u železničního nádraží v Nymburce, který zveřejnila společnost Urseta v roce 2000. Ve městě se dala dohromady skupina lidí, kteří nezaložili občanské sdružení, ale zpracovali obsáhlé připomínky k dokumentaci. Obávali se toho, jak blízko měla výrobná stát od obytných čtvrtí. V rámci zpracování posudku EIA vyšlo najevo, že Urseta chce v Nymburce použít neobvyklou technologii, která se používá pouze v Kazachstánu. Na veřejné projednání přišly přibližně dvě stovky lidí a stavbu důrazně odmítly. Ministerstvo životního prostředí obavy občanů potvrdilo a vydalo k záměru negativní stanovisko.¹²⁰

EIA se však používá nejen v případě nových staveb a projektů, ale i pokud se některé existující stavby a zařízení ruší a likvidují. I v takových případech je nutné připravit podrobnou dokumentaci k likvidaci stavby tak, aby její likvidace nezpůsobila žádnou újmu životnímu prostředí. To se vztahuje nejen na objekty, v nichž se nachází přístroje s různými

¹¹⁹ Informace uvedl Ivo Kořínek, místostarosta obce Chocerady

¹²⁰ URL: <http://www.arnika.org/download/download-64>

chemickými a škodlivými látkami, které by mohly vážně poškodit životní prostředí, pokud by při likvidaci stavby unikly. Jedná se o úplně všechny stavby a zařízení.

Za porušování pravidel ochrany životního prostředí (viz zákonná úprava výše) a nedodržení stanovených limitů jsou udělovány tresty a pokuty. Mnohdy se tak děje právě cestou správních řízení. Magistrát města Mladá Boleslav, odbor životního prostředí, tak například v rámci správního řízení udělil pokutu obci Stenice ve výši 10 000,- Kč za překročení maximální výše těžby dřeva, provedení mýtní úmyslné těžby v prostoru do 80 let skutečného věku a užití sadebního materiálu bez předepsané evidence.¹²¹

¹²¹ URL: <http://www.stenice.cz/informace-z-obecniho-uradu/ds-52/p1=61>

7 Závěr

Tato práce reaguje na častá hodnocení a opakující se kritiky na adresu občanů a jejich zájmu o chod své obce a participaci na její správě. Velmi často se jak v médiích, tak i ve veřejných diskuzích objevují slova o tom, že jsou naši občané velmi pasivní a o věci veřejné nejeví žádný zájem. Cílem tedy bylo zjistit, jak se věci opravdu mají a jaký je opravdový postoj občanů k vlastní obci.

Z hlediska zákonné úpravy jsou věci zcela určité v pořádku. Naše ústava a související zákony upravující možnosti participace občanů na správě obce a jejím rozvoji jim dávají veškeré možnosti tento svůj zájem realizovat. Jsou naprosto v souladu se zákonnými úpravami, jimiž se řídí občané ostatních demokratických zemí. Mnoho těchto našich zákonů bylo dokonce inspirováno podobnými zákony jiných demokratických států nebo je sladěno s legislativou Evropské unie.

Jinou věcí je, jak občané tato svá práva reálně využívají a zda si jich jsou vědomi. Zde je odpověď nejednoznačná a výsledek se liší případ od případu. Jednoduchá tvrzení a zkratkovité soudy tak nejsou na místě. V některých oblastech jsou občané pasivní a v jiných zase naopak aktivní.

Velký zájem vzbuzují záležitosti týkající se bezprostředně občanů. To samé platí o institucích. Občané se zajímají o rozhodnutí týkající se bezprostředně jejich obce, přijatá například při zasedáních zastupitelstva obce, o rozhodnutí týkající se různých staveb, průmyslových komplexů, infrastruktury atd., která přímo ovlivní jejich životy, o rozpočty obce atd. Nemají už však tak velký zájem účastnit se pravidelně zasedání zastupitelstev, ani do nich kandidovat. Nezájem o přímou účast ve správních orgánech se dá generalizovat, protože občané mají obecně menší zájem kandidovat, a to jak při volbách do místních zastupitelstev, tak i do obou komor našeho parlamentu, či do Evropského parlamentu.

Podobný trend se dá vysledovat i při účasti ve volbách. Občané se aktivně účastní voleb do místních zastupitelstev, neboť volí své přímé zástupce a mnohdy osobnosti, které znají a mohou je tak lépe hodnotit. Zájem o účast ve volbách pak klesá s tím, jak se občanům jednotlivé instituce, do nichž volí, zdánlivě vzdalují. Minimální zájem je pak o volby do Evropského parlamentu a do Senátu Parlamentu České republiky.

Ze získaných informací od jednotlivých obcí se dá rovněž vyčíst, že se občané o informace týkající se chodu jejich obce obvykle zajímají a nebojí se zastupitelstva na různá rozhodnutí dotazovat. V případě nesouhlasu se nebojí otevřeně projevit svůj odpor. Mnohdy sepisují i petice a organizují protestní akce a shromáždění.

V případě různých shromáždění a veřejných projevů názorů se opět dá konstatovat stejný fakt jako výše, tzn., že o ně mají občané zájem a velmi aktivně se jich účastní, pokud jde o vyjádření názoru vůči nějakému konkrétnímu rozhodnutí týkajícího se života jejich obce. Menší zájem je pak o členství v obecných a celorepublikových politických stranách, hnutích a velkých organizacích. V obcích dále velmi úspěšně fungují různá zájmová hnutí, v nichž občané realizují své koníčky a záliby.

Velmi pozitivně je možné hodnotit způsob, jakým vedení obcí svým občanům participaci na správě umožňuje. Všechna zasedání a jednání jsou otevřená a veřejná. Obce také o těchto jednáních dopředu informují. Výsledky svých zasedání a rozhodnutí na nich přijatá pak vyvěšují na úřední desky, tabule v prostorách svých úřadoven a umisťují na internetové stránky. Velmi často své občany pravidelně informují cestou rozesílaných informačních letáků a tiskovin.

Obecné hodnocení tedy vyznívá spíše pozitivně. Je vidět velký posun a kvalitativní vývoj, kterým obce za posledních 20 let prošly. Zdá se, že značná část občanů si uvědomuje svá práva a chod vlastní obce jim není lhostejný. Naučili se tato práva prosazovat a využívat část možností, které jim naše ústava a zákony k participaci na správě obci skýtají. Je však také možné pozorovat, že existuje stále pasivní skupina občanů, kterým je osud obce lhostejný a nemají zájem se na správě věcí veřejných podílet. Je to dáno především tím, že nejsou do záležitostí přímo osobně zainteresováni.

Resumé

This thesis is a reaction to wide spread evaluations and repeated criticisms of our citizens and the way they are interested in their municipality performance and participation in its administration. Critical voices saying that our citizens are very passive and not interested in public affairs at all appear very often in the media as well as in public discussions. My goal was therefore to find out what the situation looks like in reality and what the real stance of our citizens towards their own municipality is.

In terms of legal regulations, the matters are for sure all right. Our constitution and the related laws stipulating citizens' possibilities to participate in their municipal administration and development give them all the opportunity to put these interests into practice. They are fully in accordance with the legal provisions ruling lives of other democratic countries' citizens. Many of our laws have been inspired by similar laws in other democratic states or harmonized with the EU legislation.

Another thing is whether citizens use their rights in real situations and whether they are fully aware of them. The answer in this matter is unequivocal and the result varies from case to case. Simplified statements and fast judgments are not appropriate. In some cases, citizens are very active, whereas in others they are not. Issues concerning citizens themselves are usually inspiring their interest a lot. The same could be said about the institutions. Citizens are interested in decisions taken, for example, during the municipal council sessions, concerning imminently their own municipality, decisions particularly related to various buildings, constructions, industrial complexes, infrastructure etc., decisions that immediately influence their own lives, municipal budgets etc. Nevertheless, they are not so much interested in regular municipal council sessions, nor in being candidates to them. It is not, however, possible to generalize the lack of interest in direct participation in municipal bodies because the citizens do not like to run for some positions in general, in the local municipal elections, as well as in the elections to the Parliament or the European Parliament.

A similar trend could be seen also in the voter turnout. Citizens vote actively in elections to the local municipal bodies because they elect their direct representatives and in many cases personalities whom they know well and often can evaluate them and their work better. Desire to vote decreases with increasing relative distance between the institutions, whose members are to be elected, and the citizens, who are expected to vote. The minimal

participation can be seen in the elections to the European Parliament and the Senate of the Parliament of the Czech Republic.

Information provided by different municipalities shows that citizens are usually interested in information concerning their own municipal work and are not afraid to ask the municipal representatives about various decisions. In case of their disagreement, they are not afraid to express their resistance openly. In addition, they are often writing petitions and organize protest campaigns and meetings.

In case of miscellaneous meetings and public presentations, it is again possible to state the same conclusion as mentioned above, i.e. those citizens are interested in them and participate in them actively, when they have to express their opinion on a concrete decision concerning the life of their own municipality. They are less interested in becoming members of political parties and big national movements and organisations. However, different interest groups where people carry out their personal hobbies work very well on the local municipal level.

The way municipal bodies enable citizens to participate in its authority can be judged as very positive and effective. All sessions and meetings are open and public. Municipalities inform about such meetings in advance. Decisions and conclusions of these sessions are published on the official municipal information boards installed inside their offices and/or put on the municipal Internet web sites. Municipalities regularly inform their citizens via distributed leaflets and printed material.

The general evaluation is rather positive. Positive changes and qualitative development through which municipalities have gone over the past 20 years is apparent. It seems that a large number of citizens are aware of their rights and they do not omit their own municipal work. They have learnt to push through these rights and use part of the opportunities our constitution and laws provide them with to participate in the municipal administration. However, the group of passive citizens who do not care about public administration can be observed as well. It happens mostly in cases, when such citizens are not involved and have no personal interest in public affairs.

Seznam použité literatury, právních předpisů a internetových odkazů

- Dahl, R.: O demokracii, Průvodce pro občany, Portál, 2001, ISBN 80-7178-422-2
- Filip, J.: Ústavní právo České republiky, 1. díl, 4. opravené vydání, Brno, Masarykova univerzita a Doplněk, 2003, ISBN 80-210-3254-5
- Grospič, J., Vostrá, L., Louda T.: Modernizace veřejné správy v Evropě a České republice: sborník příspěvků z workshopu s mezinárodní účastí: Praha 22 - 23. 11. 2005, Plzeň, Vydavatelství a nakladatelství Čeněk, s. r. o., 2006, ISBN 80-7380-001-2
- Grospič, J., Vostrá, L., Louda, T.: Územní samospráva v České republice a v Evropě – její problémy a perspektivy v XXI. Století: Třešť, 21. – 22. 11. 2006, Plzeň, Vydavatelství a nakladatelství Čeněk, s. r. o., 2007, ISBN 80-7380-028-4
- Hendrych, D. a kol., Správní právo, obecná část, 6. Vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, ISBN 80-7179-422-2
- Káňa, P.: Základy veřejné správy, 3. aktualizované a přepracované vydání, Montanex Ostrava, 2010, ISBN 978-80-7225-319-7
- Klimeš, L.: Slovník cizích slov, Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 2005, ISBN 978-80-7235-4467
- Klíma, K. a kol.: Praktikum českého ústavního práva, 3. vydání, Plzeň, Vydavatelství a nakladatelství Čeněk, s. r. o., 2009, ISBN 978-80-7380-173-1
- Kolektiv autorů: Místní referenda v České republice a ve vybraných zemích Evropské unie, Praha, Europeum, 2006, ISBN 80-86-993-01-9
- Kolektiv autorů: Úvod do regionálních věd a veřejné správy, Plzeň, Vydavatelství a nakladatelství Čeněk, s. r. o., 2007, ISBN 80-86473-80-5
- Nekvapil, V.: Impuls pro občanskou společnost, Eseje o třetí rozměru demokracie: kapitola Občanská společnost v soudobé diskusi, Praha, Evropský literární klub, 2003, ISBN 80-86-316-53X
- Pezl, T., Pezl, M.: Dokumenty ke studiu ústavního práva, 4. Upravené vydání, Vydavatelství a nakladatelství Čeněk, Plzeň, 2010, ISBN 978-80-7380-267-7

Seznam právních předpisů:

- ASPI (aktualizace 16. 3. 2012)

- Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 85/1990 Sb., o právu petičním
- Zákon č. 86/2002 Sb. o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Sdělení MZV č. 124/2004 Sb. m. s., o Úmluvě o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí

Seznam internetových zdrojů:

- Databáze demografických údajů [online]. [cit. 2012-2-24]
Dostupný z <http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm>
- Oficiální stránky obce Chocerady – Choceradský zpravodaj [online]. [cit. 2012-2-25]
Dostupný z <<http://www.chocerady.cz/>>
- Obec Dolní Kralovice – Dolnokralovický občasník [online]. [cit. 2012-2-25]
Dostupný z <<http://www.dolni-kralovice.cz/>>
- Oficiální stránky obce Kochánky – Zpravodaj magistrátu Mladá Boleslav [online].
[cit. 2012-2-25] Dostupný z <<http://www.kochanky.cz/>>
- Územní přehledy o volební účasti – volby do zastupitelstev obcí [online].
[cit. 2012-2-27] Dostupný z <<http://www.volby.cz/pls/kv2010/kv51?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=8&xnumnuts=0&xvyber=1>>
- Územní přehledy o volební účasti - volby do zastupitelstev krajů konané ve dnech 17.-18. 10. 2008 [online]. [cit. 2012-2-27] Dostupný z <<http://www.volby.cz/pls/kz2008/kz4?xjazyk=CZ&xdatum=20081017&xnumnuts=2100>>
- Volby do zastupitelstev krajů v Česku 2008 [online]. [cit. 2012-2-29] Dostupný z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Volby_do_zastupitelstev_kraj%C5%AF_v_%C4%8Cesku_2008>
- Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ve dnech 28. 5. 2010 – 29. 5. 2010 [online]. [cit. 2012-2-29]
Dostupný z <<http://www.volby.cz/pls/ps2010/ps4?xjazyk=CZ>>
- Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 2010 [online]. [cit. 2012-2-29]
Dostupný z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Volby_do_Poslaneck%C3%A9_sn%C4%9Bmovny_Parlamentu_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky_2010>
- Volby do Senátu Parlamentu ČR ve dnech 15. 10. – 16. 10. 2010 [online].
[cit. 2012-2-29] Dostupný z <<http://www.volby.cz/pls/senat/se31?xjazyk=CZ&xdatum=20101015&xv=0>>
- Volby do Evropského parlamentu na území ČR ve dnech 5. – 6. 6. 2009 [online]. [cit. 2012-3-1] Dostupný z <<http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep121?xjazyk=CZ>>
- Počet obyvatel v obcích v ČR k 1. 1. 2011 [online]. [cit. 2012-3-3] Dostupný z <[http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/760029E11D/\\$File/13011103.xls](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/760029E11D/$File/13011103.xls)>

- Richard Beneš. Zastupitelé ve Stříbře odmítli výstavbu větrných Elektráren [online]. [23. 3. 2009] [cit. 2012-3-3] dostupný z <<http://www.mediafax.cz/regiony/2841118-Zastupitele-ve-Stribre-odmitli-vystavbu-vetrnych-elektarren>>
- Bášť v roce 2010 – referendum [online]. [cit. 2012-3-5] Dostupný z <<http://www.obecbast.cz/index.php?nid=1757&lid=CS&oid=2071542>>
- Libhošť – místní referendum [online]. [cit. 2012-3-5] Dostupný z <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Libho%C5%A1%C5%A5>>
- Trokavec proti radaru – místní referenda v jiných obcích [online]. [cit. 2012-3-6] Dostupný z <<http://www.trokavec.cz/mistni-referenda/mistni-referenda-v-jinych-obcich-vysledky>>
- Referendum v obci Cotkyně – Usnesení 52A 9/2010-43 [online]. [cit. 2012-3-6] Dostupný z <http://www.zelenalouka.org/dokumenty/Krajsky_soud_referendum_Cotkynle.pdf>
- Referendum v obci Niva – Usnesení 30 Ca 3/2009-74 [online]. [cit. 2012-3-6] Dostupný z <http://www.zelenalouka.org/dokumenty/Nivareferendum_rozsudek_30Ca3lomeno2009-74.pdf>
- Oficiální web městské části Praha Velká Chuchle – usnesení soudu [online]. [cit. 2012-3-7] Dostupný z <<http://www.chuchle.cz/mistnireferendum.html>>
- Deník Referendum Domov – Lidé v Rudné protestovali proti kamionům [online]. [18. 3. 2010][cit. 2012-3-7] Dostupný z <<http://denikreferendum.cz/clanek/2405-lide-v-rudne-protestovali-proti-kamionum>>
- Občanské sdružení Olšina – Průběžné sledování záměru vybudovat ve VÚ Boletice hlubinné úložiště radioaktivního odpadu [online]. [13. 10. 2010][cit. 2012-3-8] Dostupný z <<http://www.olsina-os.cz/?p=60>>
- Lidovky.cz – Na demonstraci proti Romům v Novém Bydžově míří až 1000 lidí [online]. [10. 3. 2011][cit. 2012-3-8] Dostupný z <http://www.lidovky.cz/na-demonstrace-proti-romum-v-novem-bydzove-miri-az-1000-lidi-p/ln_domov.asp?c=A110310_111712_ln_domov_spa>
- ProPrávo – petiční právo a nález Ústavního soudu ČR [online]. [cit. 2012-3-9] Dostupný z <<http://www.propravo.cz/petice/>>
- Nelahozeves Info – „Kanalizační“ petice předána na tahu je obec [online]. [cit. 2012-3-10] Dostupný z <<http://www.nelahozeves.info/kanalizacni-petice-predana-na-tahu-je-obec>>

- Obec Doksy – petice [online]. [cit. 2012-3-10] Dostupný z <<http://www.obecdoksy.eu/userfiles/Image/Petice/petice.jpg>>
- Efektivní účast v procesu EIA – posuzování vlivů staveb na životní prostředí – příklady skutečných procesů EIA [online]. [cit. 2012-3-11] Dostupný z <<http://www.arnika.org/download/download-64>>
- Strenice - oficiální internetové stránky – zahájení správního řízení [online]. [cit. 2012-3-12] Dostupný z <<http://www.strenice.cz/informace-z-obecniho-uradu/ds-52/p1=61>>